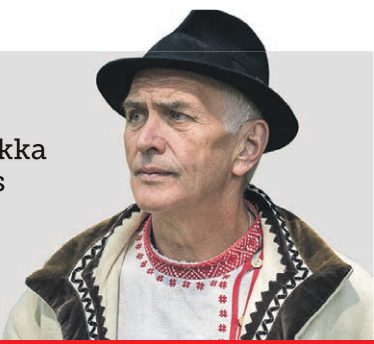

Hõrna Aare:

„9.10.1921 – 100 aastakka tagasi I Setu Kongress Petserih. 9.10.2021 tulõ kokko XIII Seto Kongress Verskah.“

lk 3

Kala Ingrid:

„Oodami konkursilõ „Pidopits“ valgõ, värmilitsõ ja pulgakõistõga koetu piloga ilosast tettü asju ja rõivit.“

lk 11

Luigasõ Inara:

„Saa-i salada, õt pasha, ku tä om viil ka ar' ilostõt, om lavva pääl hüä silmäle kaia.“

lk 11

Setomaa

Hind 1 euro

Aprill 2021, nr 4 (377)

Välläandmist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm

Vahel Setomaa valla leht

Tähtsä' tunnustusõ' Setomaa turismih

Väiga' hüä' teenusõ' sai' ökoturismi kvaliteedimärgise EHE

SIILAKU LY

EHE märgise projektjuht

22. märdsi ödagu sai' viis Setomaa välläpaistuvat turismiettevõtjat hüä-tujo-tiatõ – om minkõ peräst hüvviimilt tunda', selle õt nuidõ teenusidõlõ om ant EHE märgis. Pallõ õnnõ, Kirsi Talo Kodomajutus, Setomaa Muusiumidõ Verska Talomuusium, Setomaa Muusiumidõ Obinitsa Muusium, Toomõmäe talo kodorestoran Maagõkõnõ ja Taarka Tarõ OÜ!

Värskilt sai' tunnustusõ viil Kolga Mõisa Galerii (Harjumaalt) ja Mesi tare kodumaja (Tartomaalt) teenusõ'.

EHE vai Ehtne ja Huvtav Eesti om Eesti ökoturismi kvaliteedimärgis, tunnustus välläpaistuvilõ luudust ja kohalikku kultuuriperändit väärtüstävõlõ turismiteenusidõlõ, midä pakva' maapiirkunnah keskkonnasäästligult tegutsõva' ettevõtõt. Õt saia' märgis, tulõ ettevõtjal tõesta' teenusõ vastavust etteant kriteeriumidõlõ ja läbidä' hindamisprotsess. Hindamiskomisjoni otsus vai kolmanda osapoolõ kinnitüs tege märgisest kliendi jaos väärtüsligu kvaliteedimärgise.

Märgise saanu' ettevõtja' omma' tennü' ar' suurõ tüü. Kõik nakas pääle külälisilõ mõtõldõh kujondõt huvtavast, sagõhõhe eristüväst ja tävveste ummamuudu elämüest. Majutust ehtsäh taloh, koh moro pääle joudnu' külälisõ' tujo nõõmisõs ja jalasirotsõs edimätsõ asana karmoška helüde perrä saava' tandsi' ja peräst savvusanna pääv lõpõtusõs seto talo aidah korgõ päitsiga' vannuh, kõrdatett sängeh seto kombõ perrä saava' magama

Kruusamäe Sirje umah köõgih.

EHE märgise saiva'

- Kirsi Talo Kodomajutus
- Setomaa Muusiumidõ Verska Talomuusium
- Setomaa Muusiumidõ Obinitsa Muusium
- Toomõmäe talo kodorestoran Maagõkõnõ
- Taarka Tarõ OÜ

hiidäda', võit tõõmöli eräkõralitsõs nimetä'. Kirsi Talo Kodomajutusõh säänestmuudu ommõgi'... Pääle kerisekivvega' savvusann iho harimisõs, hüä' seto söõgi' kihäkintües ja suur jago vahtsõlõ elolõ avitõt õga päävälõ jaos vaia minevit asju külälisilõ kaemisõs/pruukmisõs vällä pant. Pernaasel kunagi' vanaimäle ant lubahus seto kiilt

ja kombit eloh hoita' ja edesi kanda' om sooh taloh avvuga' vällä kannõt.

Seto kombidõ tutvustamisõs tegevä' tõõmöli tüüd muusiumi'. Ku kalendrih õigõ aig käeh, andva' Seto Verska Talomuusiumi EHE märgisega' pärjat programmi' „Lihavõõtõ" Setomaal" ja „Talsipühä" Setomaal" kavvõst tulõjilõ hüä

ettekujotusõ, kuvvamuudu traditsioonilisi pühhi peeti ja ku tähtsä' nuu' olli'. Ka' EHE Setomaa Muusiumidõ Obinitsa Muusiumi seto kultuuri opitarõ „Seto rõivihe pandminõ" om läbi aastaga pak-tav unikaalnõ võimalus saia' sãlgã õigõ' seto rõiva' ja kaala hulga hõpõkraami. Rõivihe pand Setomaa legendaarnõ kultuurikandja Sarvõ Oio, kiã and hulga opitarkuusi, kuvvamuudu nuidõh vanavanõbidõ rõivih olla', istu' ja astu' ja kuus tohisi-i olla'.

Seto süük om tiidäki' umaette maailm, mia jääs miilde piirkunnalõ väiga' umadsõ eis-muudu maiguga', mis kavvõn-

dõst tulija jaos vaest eiski' uutmalda', a siski väiga' miilt-müüdä om. EHE märgise sai' sookõrd Taarka Tarõ OÜ ja Toomõmäe talo kodorestorani Maagõkõnõ teenusõ'.

Taarka Tarõ EHE pakett „Pliine küdsaminõ Taarka Tarõ Kõõgikõsõh" ja programm „Seto süük ja juuk Taarka Tarõh" omma' mõlõba' unõht-malda' elämües' ehtsã Setomaa külãlislahkusõga', hulga söõgi ja joogi ja pererahva huvta-vidõ juttaga'. Pliine tegeminõ kau hũtsi päãl vannamuudu aho, mia om eis' üts umaette kaeminõ. A programmih „Seto süük ja juuk" paktas palakõisi külãpühhi aost – ja kõõ või viil

EHE märgis

- EHE märgise vahtsõnõ taotlusõ aig om vällälõ aprilli lõpuni'. Taotlusõ saata' meiliaadressilõ ehe@maaturism.ee.
- Märgise kriteeriumidõst saat lähõbãlt lukõ Eesti Maaturismi veebilehelt www.maaturism.ee.
- Hüã ülekaehusõ EHE märgisega' pärjat elämüisist and puhkaeestis.ee haljalõ reisijalõ suunat veebileht, ka' Eesti Maaturismi kodoleht www.maaturism.ee.
- EHE märgise välläandmist koordineer Eesti Maaturismi Ühing EASi turismi-arõnduskeskusõ abil, tegemisi rahastas Euroopa Regionaalarengu Fond.

külãlisi mano kutsu' – näütües pillimehe, leelokoori, jutusõ-ajaja vai eiski' seto ülebootska.

Sõõgikultuuri tutvustas ka' Öuruupa piiri veereh Saatse saapa takah Toomõmäe talo kodorestorani Maagõkõnõ EHE märgisega' teenus „Sõira valmstamisõ opitarõ". Sõir om kül' jo hõste tiidã' süük, a tuu valmstaminõ paistus muialt tulõjilõ õks väigagi' müstilinõ ettevõtminõ. Ja mõtõh süvvã' lãmmind sõira – no kiã' sis süü lãmmind sõira? Tulõ vällä, õt opitarõh eistett lãmmi sõir om väiga' hüã maiguga', tett kohaligust sõõgikraamist, maigu tegevã' viil huvtavabast per-naase keedet „sõirasahvti".

Ütskõik mããne om EHEDã elãmües miildejããv sisu, ühendãs nuid pakvit ettevõt-tit tiidlik lãheneminõ kesk-konnasããstligulõ tegutsõmi-sõlõ. Midãgi' olõ-õi jãtet juhusõ hoolõs, tegevusõ omma' põhã-ligult lãbi mõtõld. Uma jalajãle vähendãmisõs kasutõdas eri-nevvi tõttit loodussõbralikõ puhastus- ja mõsuvahendidõ kasutamisõst kooni' pããvã-paneele ehitãmisõni'.

Luhamaa külãmajalõ panti nulgakivi

LEIMA AARNE

Luhamaa Külãselts

Õõo kevãvi om olnu külã ja tuu-linõ. Iispããvã, 12. aprilli pããle-lõõnal, ku naati Luhamaa külã-maja nulgakivi pandma, paistu päiv ja oll' parralt lãmmi. Tun-dus, õt ka Ilmasããdjãl oll' hüã miil, õt kavvaodõt majaehtüs nüüd kãeh om.

Tseremoonjal kõnõli Seto-maa vallavanõmb Kudre Raul, külãseltsi puult Leima Aarne ja Semuehituse objektivedo-snik Tuvikõsõ Tomass. Kaps-lehe lãts mitmit paprit, a panti ka Seto rahha, lipukõnõ ni vii-mãne Setomaa aoleht. Aoluulist hetke oll' kaema tulnu ütsjago külãrahvast. Õga miis sai panda' umalt puult tsilgakõsõ müürü-mõrti maja kimmüse hüãs.

Huunõh om 155,6 m² neto-pinda. Poolõh osah om saal, tõõsõh poolõh külãseltsi ruum üteh valla-aamõtniku tüü-kotusõ ja raamatukogo lainu-tuspunktiga. Tõõsõ kõrra pããl om viil üts katusõkambri, mis om mõtõld nãpotüitarõs.

Külãmaja om projektiirnü Weidenberg OÜ, ehitãs Semu-ehitus. Valmis tahetas jouda' sügües.

Nulgakivi pandminõ Luhamaa külãmajalõ.

Sundelli Harri pilt

Hüä seto rahvas!

22. märtsil oll' timahava Hilana Taarka 165. sünnäastapäiv ni tuul pääväl jaati ka Taarka preemijit. Ilmadu hüä miil om kittä' Jäägeri Merlet ni muusigapargiköst Hõim. Mõlõmba' preemia saaja' tei' midägi säänest, midä saami mõnõ ao peräst pitä' sooao seto kultuuriloomingust. Merca sai uma preemia jutussidõ raamadu „Ollipanõhõpääle“ välläandmisõ iist. A ma taha kittä' ka Kuusingu Toomast, kiä tekä vägevä' pildi' tuu raamadu jaost, ni kokko tull' kõik veiga illos ni hüä lukõ'. Leima Matisõ iistvidämisõl kokko saanu Hõim tekä uma etteastmisõ kuningriigipääväl ni nüüd omma' nuu' laulu' ka stuudioh salvõstõt järgi kullõmisõst. Illos.

Vahtsõt loomingut om õks vaia. Setokeeline Täheke uut latsi kirätõid ni märgotuusi. Tugõgõ' ummi latsi, õt nä saadasi' julgõhõ uma kirotusõ, joonistusõ Laanõotsa Annelalõ, kiä toimõtas vahtsõ setokeelidse Tähekesõ kokkosäädamisõga. Hüä ettevõtminõ, mia om mõtõld seto latsilõ lugõmisõst ja pallõhki seto latsil kokko kirotõt.

Sügüse saa edimätses Seto Kongressist 100 aastakka. Seto Kongressi Vanõmbidõ Kogo om nüüd arotanu, õt järgmäne kongress tulõgi tuul suurõl sünnüpääväl, 9. oktoobril. Usu, õt juubelikongress tulõ suurõjoonõlinõ seto rahva kokkotulõk ni mõtõtõalos. Olgõ' nüüd virga' kongressi saadikit valima. Õgaüts, kiä tund, õt tahasi' mi rahva tulõviku osah umma toetust anda', piäsi' laskma hinnäst valli' kongressi saadikust. Ku kinkalgi om määnestki tukõ vaia, võtkõ' ühendüst Hõrna Aarega, küll timä avitas tuu saadiku valimisõ ar' kõrralda'.

Ulaskova tsässon om aastit saisanu tühä ni ütsikuna. Nüüd om Koolina nulga selts Kerdti Kaidi iistvidämisõl ette võtnu tsässona kõrdategemisõ. Tsässon on setodõ hindetiidmisõ üts tähtsä märk ni meil tulõ ütehkuuh appi minnä', õt üts tsässonakõnõ saasi' jal kõrda ja tsässonahe elo sisse. Toetami' sis ütehkuuh Kaidit! Hüätegevüesest om viil pallõ võimaluusi ni tuuperäst kutsu rahvast üles toetama ka Setomaa Edendüsfondi. Ku tiia-i täpselt, kinkalõ umma rahha abist anda', sis om edendüsfond õkvalt õigõ kotus Setomaa elo tugõmisõst ni edendämisõst.

Ilosamba kodo konkurss om käümäh. Kaegõ' ümbretsõõri ni avitagõ' tunnustust jaka' talodõlõ, koh kõrd om au seeh ni perrerahvas om pallõ vaiva nännü uma kodo ilosast säädamisõl. Ummi tähelepanõkit saati jaka' vallavaltsusõ meiliaadressilõ, kõik ettepanõki' om oodõtu'.

Saa-i kuigimuudu müüdä minnä' ka koroonaatundist. Inemistõ arvamisõ om õgasagamatsi, a arstitiidüsel olõ-i koroona vasta midägi parempat vällä kävvü' ku kaitsõpookminõ. Ku vähägi tervüs lupa, sis kasutagõ' võimalust ni laskõ' hindele kaitsõpookminõ ar tetä' – õkva julgõmp om nii. Ma esi' olõ ka tuu süisti ar' tennü.

Edenemist ni saldmist meele!

JÄRVELILLI
REIN,
ülembootska

Maaülikuul uut opma

Maaülikuul and ka soo aastak kolmõlõ Setomaa inemisõlõ võimalusõ välläpuul konkurssi saia' kotus maaülikuuli. Soo om hüä uudis. Joba „Kevade“ filmih ülti, õt kodomaalõ om vaia opnu' põllumiihi. Opnu' maaelo edendäji om vaia ka' täambä Setomaalõ. **Kauksi Ülle kūsse Tullusõ Kajalt.**

Kunas sis nakas pääle kuuhtüü maaülikooliga', õt Setomaa noorõ', kinkõl om suur tahtminõ, saasi' opma minnä' välläpuul konkurssi?

6. augustil 2005 tei' kuuhtüülepingu ja panni' käe ala Eesti Maaülikuul (tuulaiga Eesti Põllumajandusülikuul), Seto Kongressi Vanõbidõ Kogo ja Setomaa Liit (tuulaiga Setomaa Valdu Liit), koh üts punkt ütles, õt ülikuul and Setomaalt peri kolmõlõ üliopilaskandidaadiõlõ opmisvõimalusõ riigieelarvõlitsõlõ opmiskotusõl ja õt nuu' kandidaadi' sort vällä SKVK ja Setomaa Valdu Liit. Teno toolõ kokkoleppele naksi' edimäts' kol' nuurt Setomaalt opma 2005. aastagal. Vaihholõ om jäänü' õnnõ 2020. aastak eriolukõrra peräst.

Eesti Maaülikooli vasta-võtuihkirjuh om olõmah punkt 38.2, koh om kiräh, õt ülikoolilõ om õigus välläpuul konkurssi vasta võtta' kooni' kol' Setomaa vallast peri ja vastavõtutingimusõ' täitnü' üliopilaskandidaati Seto Kongressi Vanõbidõ Kogo ja Setomaa Valdu Liidu puult tett ettepanõkidõ alõsõl. Setomaa peritolu alõsõl voodas välläpuul konkurssi vasta üliopilaskandidaati, kiä olõ-õi ant soodustust inne kasutanu'.

Kas tahtjit om olnu'?

Tahtjit om õks olnu'. Huvilisi olõ-õi õgal aastagal ütepallõ ja erialavalik om olnu'

Eesti Maaülikooli päähoonõh.

Pariku Ilme pilt

kõikaig erinev, ja muidogi' ka' ülikooli puult pakutava' eriala' omma' muutunu'. Põllumajanduslikõlõ erialadõ kõrvõl om tõisigi' huvtavvi valdkundõ, midä hindä ja maaelo arõndamisõst noorõ' saava' oppi'.

Soovitusõ om aastagil 2005–2019 saanu' 38 nuurt. Vähäbält 16 nuurt om parhillsõs maaülikooli põhioppõ edukalt lõpõtanu'. Üts jago nuuri viil opis. Hüvvä miilt om tuust, õt kuus om saanu' ka' magistrakraadi. Om opit kinnisvara planiirmist, mõtsandust, õkonoomikat ja ettevõtlust, maaehitüst, maastiguarhitektuuri, tuutmistehnikat, luodusvaradõ kasutamist ja kaitsmist, luudusturismi, maismaa ja vii õkosüsteeme kaitsmist. Kõgõ inäp om opit maa-majandusliku ettevõtõlusõ ja finantsjuhtmisõ temaatikat.

Määne jago lõpõtanuist omma' jäänü' Setomaa ja seto eloga isitüs?

Keerolinõ üldä'. Hinnäst Setomaa ja seto eloga' kõütä' saat mitund muudu. Vähäbält 13 lõpõtanuist eläs parhilla' Setomaal, mõnõ' lähkoh. Ma usu kül', õt nä kõik omma' Seto-

maa ja seto eloga' mäntseltgi' moodul kõüdet. Ku näil tuukõrd opma minneh oll' särä silmih ja Setomaa süämeh, sis vaivalõ õt tuu kohegi' om kaonu'.

Kiä' omma' soo kuuhtüü Setomaa-puulsõ vedõsnigu'?

Setomaa puult om Seto Kongressi Vanõbidõ Kogo, Setomaa Liit, Setomaa vald, Seto Instituut, Kuningriigi Kroonikogo.

Kuis nuuri vällä sorditas?

Huvilisõ' piat silmä pääl hoitma katõl aõal. Kõgõpäält tulõ kaia', kunas Eesti Maaülikuul sisseastmisõ sooviavaldusi vasta võtt, selle õt om vaia esitä' avaldus kuuli. Avaldusõ esitamisõ aol saat ar' märki, õt nuur plaan taatlõda' Setomaa stipendiummi.

Tõõsõs tulõ kaia', kunas tulõ esitä' Setomaa Liidulõ ja Seto Kongressi Vanõbidõ Kogolõ sooviavaldus, selle õt Eesti Maaülikuul arvõstas stipendiumi andmisõl SKVK ja SL soovtuist.

Kunas välläsortmises lätt?

SKVK ja SL piat 12. juulist kandidaadi' ar' esitämä. Par-

hilla' olõ-õi viil täpset kuu-päivä pant, a arvada' mi ooda avalduisi juuli edeotsah ja kokkosaaminõ kandidaatõga' om kunagi' 5. juuliga' nakaval nädälil. Mi avalda tiidäandmisõ järgmätseh lehenumbrih.

Midä piässi' nuur, kel sedä juttu lukõh silm särämä lüü, tiidmä ja kuis ette valmstama?

Jutuaamisõl hinnatas innekkõkk kandidaadi inntsit tegemisi kodonulga, huvitatust ja tiidmisi uma kodokotusõ elost ja kultuurist, valmisolõkit osalõda' kohaligu elo edendämisõh ja seto organisatsioonõ tüüh.

Nuur piäs läbi mõtlõmma, mille tä taht tuud valit eriala oppi', midä and tuu eriala tälle hindäle ja kuis tä näge umma tulõvikku Setomaal. Piäs kauma ja kaema vallatsidõ silmiga' Setomaad – midä huvitavva Setomaal om ja määne võisi' Setomaa olla' tulõviguh.

Nuur võisi' kokkosaamisõl kõnõlda' hindäst, ummist tegemisist Setomaal, minkõst tä huvtõ om. Komisjoni liikmõ' piat arvu saama, õt noorõl silmä' palasõ'.

Seto leelokõnõ, uma laulukõnõ

Laul om mõtõh ja helü. Ku olõ-õi mõtlõjit, olõ-õi mõttit, sis saa-ai olla' ka' hellü, olõ-õi laulu. Kõik olõs ku väiga' prosta. Mille tuust kõikaig kõnõlda'? Saat kokko ja laulat, a mi jo tõist aastakka elä tõistmuudu, elä üttepith väiga' lähkoh, võit kõik sõbra' ja sugulasõ' kutsu' nõna ala lavva pääle, a tõistpith omma' kõik keeletült kavvõh. Mi saa-ai inäp nõnnapih kokko sosõotamma ja lapatamma, ütehkuuh ilotamisõst taso-oi mõtõldagi'. Laul taht õks naisi hulka, näiõkõisi parki, ku kokko saa-ai, sis laulukõist olõ-õi, sünnü-üi tehnika laulu keskpaika.

Leelokõnõ, laulukõnõ kan-nahtas ja uut lauljit, ilõsonnu iskit. Vaest tuu sääne saisa-husõh olõminõ om minkõgi' jaost hüä, and meele aigu tagasi mõtõlda' ja arvu saia', kuis meil tõõnõtõist om vaia. Tunnõt, õt ku kalli' omma' kõik umadsõ' ja oodõt lähēbä' sugulasõ'. Mi saa ka' tiidä', kiä om tennü' õnnõ hüvvä näko, a kiä om tõõmöli süämēga' sõbrakõnõ.

Õga aastagaga' mi opi midägi'

SARVÕ ÕIÕ

ja samah ka' unõhta. Meil om kats-kol' kuud suvõlõmmind ja valgõt aigu, minkõ joosul vaia kõik pümme ja külmä ao mõttõ' ja plaani' läbi tetä'. Minevää aastaga oll' plaan, olli' kuupäävaki' paika säet, õt hõigada' kokko leelõlaulu kokkosaa-minõ nimega' leelokõnõverents, a tuu jäigi' õnnõ mõttõplaanist. Tahtsõ õks vannamuudu kokko saia', kõnõlda', arota', laulta',

tandsi', a toolõ tõmmas taud joonõ pääle. No' sis vahtsõnõ aastak, mia om pia samasääne ku minevääastaganõgi'. Oll' kül' mõttõpukakõnõ, õt saami kokko tüülaudõ takah ekraanijutamisõ muudu. Arodi ummi lähēbitsiga', õt tehnilitsõlt mi saasi' tuuga' kõrda, kukki' sis jääsi' ar' hingelinõ üteholõminõ. Ja jäti parhilla' ekraanikonverentsi pidämisõ maaha. Hõõrudi hoops Kuutma Kristiniga' konverentsimõttõkõist ütsildõ ja tõisildõ ja sündü sääne mõttõplaanikõnõ, õt hõika leelõlaulu huvilitsõ' üttekokko augustih vai ku taud lupa, sis septembri edeotsah kas Setomaalõ, Tartohe vai Talinahe.

Soo aastaga suvitsõl aol täks om pia õgal nädälipääväl mää-negi' kokkokorjuminõ, õt kõik talvidsõ' kuuholõmisõ' ar' pitä'. Kõigil meil tulõ naada' sortma, õt kiä kohe lätt, kinkõl minkõ poolõ süä inäbä kisk, kinkõ hing midä himostas. Aig om sääne, mii' olõ-õi minkõhki' süüdü.

Seto Leelotarko Kogo kuuhtüüh Tarto Ülikooli kultuuri-tiidüisi instituudi, Seto Kultuu-

rifondi ja Setomaa Muusiumidõ Obinitsa muusiumiga' kõrraldasõ seto leelokõnõverentsi, õt saasi' tulla' kõik, kinkõ jaost om seto lauluilm süämeh ja hingeh ja tahasi' hoita' immi-immikeisi laululist ello ka' täambätseh pääväh eishindäh, ja õt laul lääsi' edesi mi vahtsidõ kasvukõisi pith.

Kokkosaamisõl säntse' kõnõlõmisõ' ja arotamisõ': Midä tähendas UNESCO nimekiräh olõminõ? Kas nimekiräh olõkist om seto leelõlõ mää-nestki' api vai tukõ? Vai om kõik hõste? Midä oodõtas? Midä piäs praavtamma? Kiä saasi' vai võisi' avta', õt edesi loohkabalt minnä'? Mia om leelo täambätseh pääväl? Kuis leelo kiil ja helü om aoh tõistsagamatsõst lannü'? Leeloparkõ murrõ'. Seto kiil ja miil. Latsõ'.

Kiä' tundva', õt näid seto leelo pututas ja tahasi' soooh kokkosaamisõh olla', sis võisi' jo no' mullõ tiidä' anda' (5625 2788, oie@sarv.ee), sis mi saa naada' jo kuuuh plaanõ pidämä, õt kuvvamuudu augustih vai septembrih kokko korjuda'.

9.10.1921 – 100 aastakka tagasi I Setu Kongress Petsereh

9.10.2021 tulõ kokko
XIII Seto Kongress
Verskah

HÕRNA AARE

Seto Kongressi Vanõmbidõ Kogo
päävanõmb

100 aastakka tagasi 9. ja 10. oktoobril peeti Petseri liinah I Setu kongress. Sinn' saadõti valdust saadiku', Lobotka vallast olle 22, Petseri vallast 39, Pankjavitse vallast 44 saadikut, külälisi om kirjõ pantu 20. Kokko sis saadikit üle Setomaa 105. Villem Ernits üteli kongressi pääväl üt: „Setu kongressi ülesandõ' omma' suurõ'. Taa piat uma sõna ütlemä kõigi setu elo küsumüisi kottalõ. Taa piat setudõlõ saama uma Asutavast Rahvuskogost.“

I Setu Kongressil kõnõli' Petserimaa vaimuliku', koolioppaja', aamõtimehe', seto rahvast nõsnu' iistvõtja'. Kongressi esimehest valiti Semjon Duplevski, seto muudu üteldõ Simaski Seenka. Seto elo küsumüisist olle kimmähe arotamisõl maiõ kruntiajaminõ, põllumiihi seltse tegeminõ, väärnimmi pandminõ, koolimaio ehtäminõ ja sääli koolitarkusõ andminõ, kutsõkuulõ tegeminõ, seto kerigukogoduisi kõrraldaminõ, usuoppusõ tunnõ kuulõhe säädminõ, raamatukogodõ tegeminõ, karskusõ pidäminõ aamõtnikõhe ni rahvahe joudminõ, nelä Petserimaa valla jagaminõ seto ni vinne rahva valdust.

Hõigati vällä, õt pia saa olõma muuseum, kohe kõfatas kokko kõik vana ilo, mis om viil rahval käeh. Lähembil aastagil lubati pitä' setu laulupido ni peeti tarvligust käuma panda' setudõ aoleht.

Leheh kirotõdi pääle kongressi: „Kokko võttõh tulõ tunsta' kongress tävvelistõ kõrda länniist! Avalikust tullil' pallõ' setudõ tahtmisõ' ja hädä', märgõtõdi tulõva elo üle ni tetti pallõ tähtsit ni mõjosit otsusit.“

Kongressi otsusit saiõ 20 aastaga tettis maiõ kruntiajaminõ, väärnimmi pandminõ, koolimaio ehtäminõ, laulupidodõ pidäminõ, seto ja vinne valdu tegeminõ, seto ja vinne kogoduisi eräle kõrraldaminõ. Luhamaa nulk võeti ar' Petseri maakunnast ni arvati Võro maakunna sisse. Osadõ kongressi otsusidõga saadi kõrda kipõlt, osadõga läts pia terve Eesti aig ar'. A kõigi naidõ tähendus Setomaalõ ja setodõlõ om ilmkistumalda suur ni mõõtas meid viil täämbätsel päävälgi. Muuseumit ja seto aokirändüst jouda-s elolõ herätä' 1940. aastagast.

1922 ja 1934 rahvalugõmisõl 15 000 inemist märgõ' hinnast setost, Petseri maakunnah ellil 60 000 inemist.

1934. aastagal tulõ Petserih Aia uultsah Kaitsõliidu majah kokko Eesti Haridusliidu kõrraldusõl viil ka Petserimaa Eesti (II Setu) kongress. Rahvast olle kokko tulnu 450 inemist, kohal olli' korgõ' Eesti riigimehe', riigikogo esimiiss Kaarel Einbund ja kaitsõvää

I Setu Kongress Petsereh 9. ja 10. oktoobril 1921.

Lausingu Kristjani pilt Matvei Arvi kogost

Seto Kongressi saadkidõ valimisõ kõrd

- **Seto Kongressi saadk** – vähäbält 16-aastaganõ seto ineminõ vai aoluluisõ Setomaa elänik, kiä taht olla' algataja ni osalõja Setomaa jaost tähtsidõ küsumüisi otsustamisõ man.
- **Saadku valija** – vähäbält 16-aastaganõ seto ineminõ vai aoluluisõ Setomaa elänik. Oga valija saa anda' uma helü õnnõ üle saadkulõ.
- **Seto Kongressi saadk saa olla' organisatsiooni, ettevõttõ vai külä esindäjä vai ütsikkandidaat. Organisatsiooni/külä esindäjä.** Uma esindäjä' saa esitã' Seto Kongressi saadkust oga Setomaa külä, Setomaa organisatsioon, ettevõtõ' vai asutus, Setomaa kuul, kohalik umavaltsus, ühendüs, seldsi', leelokuur ja välähpul Setomaad setodõ seldsi', leelokuuri' ja organisatsiooni'. **Ütsikkandidaat.** Kongressi saadkus saa esitã' isiku,

kiä esindä-äi ütteri organisatsiooni, a kinkõl om vähäbält viie saadku valija alakirotus.

- **Saadku volikiril** tulõ täütã' Seto Kongressi Vanõbidõ Kogo puult etteant vormih (Lisa 1, vaata <https://www.setomaa.ee/kogukond/xiii-seto-kongress>) ja tuul piat olõma organisatsiooni, külä, ettevõttõ esindüs-õigusõga' isiku alakirotus vai viie saadku valija alakirotus.
- **Valitu saadkidõst tulõ anda' tiidã' Seto Kongressi Vanõmbidõ Kogolõ 1. oktoobrist 2021 aadressil info@setomaa.ee.**
- **Volikiril tulõ saata'** digiallkirjuga kõgõ ildampa **8. oktoobrist 2021 aadressil info@setomaa.ee** vai **tuvva' paprõ pääl allkirjuga 9. oktoobril 2021 Seto Kongressi alustusõst Verska kultuurimajja.**

kongressil omma' saadiku' olnu' murrõh vanõmbidõ mano, kerkihe ja surnuaidu, ummi talodõ mano pääsemisõ raskustõ peräst ni tuust õks ja jälki kõnõlnu'.

Nii nigu I kongressilgi olle jälki pääle 72 aastakka teemast maa ni vara kõrraldamisõ kipõ tarvidus Setomaal.

Ku I kongressil olle murrõst, õt seto' mõista-i eesti kiilt nii kõnõh ku kiräh, mõista-i lukõ' oga kirotã', sis Hao Paali üteli 72 aastaga peräst: „Seto keele pruukminõ om täämbätsel pääväl nii ahtakõsõst jäänü, õt om joudnu piiripääle, kost nakas keele hääminõ.“ Tuujaost, õt seto kiil jääsi' ello, otsustõdi kongressil lubada' ja tukõ' seto keele kõnõlõmist asaaajamisõ keelenä Setomaal, anda' vällä setokeelitsit raamatit, seto keele osa tetã' suurõmbas nii kohalikuh ku Eesti raadioh, televisioonih ku aokirändüseh, säädã' sisse seto kultuuri oppamisõ fond ni Setomaal ku muial elävidõlõ setodõlõ, luvva' tiidüslikõ ku praktiisi uuringidõ jaost Võro-Seto Instituut, alostada' Seto rahvuspergi luumisõga, küssü' riigi tukõ' seto muuseumilõ.

Nii nigu 72 aastakka tagasi

olle haridus ja kooli' kongressil arotamisõl. Kongress üteli, õt tohe-i laskõ' parhilla' eloh olõvit kuulõ kinni panda' ni tulõ tugõda' kodolähkoh olõvidõ algkuulõ tegemist, kokko säädã' seto keele ja kultuuri oppamisõ kava ni naada' tuu perrã oppama kõigih Setomaa koolõh, tugõda' Setomaa kuulõ kuuhtüüd ni Setomaalt peri nuuri opmist korgih koolõh. Tugõda' tulõ näide tagasiitlõmist Setomaalõ tüühü ja elämä. Ni kõkõ lõpust otsustõdi, õt om vaia vahtsõst tüühü säädã' keraamika- ja kunstikuul Võmmorskih.

Vabariigi Valtsusõlõ panti ette tetã' Petseri maakund Eesti poolõ pääle, kõrraldada' aolulidsõ Petserimaa kõigilõ alalisi elänikõlõ vaba liikuminõ ni avtada' lahendada' kõik murrõ, mis Seto müürü peräst mõlõmbal puul inemisi omma'.

No' om täüs saanu inim-põlv noist tsihte säädmisõst Verskah 1993 sügüse, soo aastaga saa täüs 30 aastakka Eesti Vabariigi taastamisõst, pia om käeh 80 aastakka Setomaa ja Petserimaa katõst jagamisõst, timahava saa 100 aastakka I Setu Kongressist. Kõrra perrã

pidi XIII Seto Kongress olõma 2020. aastaga 9. oktoobril Verskah. Taud naas pääd nõstma ni Seto Kongressi Vanõmbidõ Kogo otsust tougada' aastak edesi kongressi kokkosaamisõ. Kongressi asõmõl peeti Seto Kongressi tsõõriklaud arvutih ni vähämbã rahvaga Obinitsah seto seltsimajah.

Perrã saa kaia' : www.setomaa.ee/kogukond/seto-kongressi-tsooriklaud-09102020.

Seto Kongressi Vanõmbidõ Kogo om otsustanu ja and seto rahvalõ tiidã':

1. XIII Seto Kongress tulõ kokko 9. oktoobril 2021. aastagal Verskah kultuurikeskusõh.

2. 9. oktoobril peetäs meeleh ka 100 aastakka I Setu Kongressist ni tetäs näütüs “100 aastakka Seto Kongresse”.

3. XIII Seto Kongressi saadkidõ valimistõst om aigu koon' 1. oktoobrini 2021.

Läbi arvuti om tettü ja tetäs viil märgõtamisi „Seto ja Setomaa 30 aastaga peräst, aastagast 2051“. XIII Seto Kongressist piat 30 aastaga kava valmist saama, tuud arotadas kongressil, hääletädäs läbi ni hõigatas vällä.

Paar pallõmist setodõlõ Seto-

maal ja üleilma: olgõ' võrksa' saadikit valima, õt meid korjusi' inämbã ku I ja III Seto Kongressil. Kiä saadikust taha-i vai saa-i, a taht kullõlda' ni sõnna sekkã üldã', säädke' õks hinnast 9. oktoobril 2021 Verskahe Seto Kongressilõ.

Ku teil om küüssü', arvada', üteldã' Seto Kongressi kotsilõ, seto rahva rõõmõ ni murridõ kotsilõ, sis ma paku teele vällä sântõ' kotusõ':

1. Silmäke' Facebookih: üle ilma seto www.facebook.com/groups/631467394137516.

2. Silmäke' arvutih: www.setomaa.ee/kogukond/seto-kongress.

4. Kirotagõ' Setomaa lehele.

5. Kirotagõ' mullõ aare@setomaa.ee vai kõlstagõ' +372 5622 2348.

6. Paprõkirã' saatkõ' mullõ 65301 Kesktänav 20, Võro maakond, Setomaa vald.

Hao Paali üteliuse perrã „Seto kiil suuh, märksã miil pääh ja kimmäs usk süämeh – nii elämi ka hummõn edesi“.

Soo om vähãne jago tuust, mis 100 aastaga om Setomaal tõõsõst saanu.

Hüä seto rahvas Setomaal, Petseri poolõ pääl, Sibiräh, Eestimaa ja Eestimaa liinuh, valigõ' augusti- ja septembrikuuh hindã siäst XIII Seto Kongressi saadiku'. Seto Kongressi Vanõmbidõ Kogo liikmõ' tahtva' tulla' Talna, Tarto, Võro, Põlva ni tõisi liinu ja maakotsidõ setodõ mano, kohe näid kutstas, õt kõnõlda' XIII Seto Kongressi tegemistõst ja arotamisist.

Seto' ja setomiilse' inemisõ', tulgõ' ka ilma toolda', õt saadikist olõt valit, 9.10.2021 Seto kongressilõ! Arotami, mis om meil õnnahhanu ja kõrda länni ni minkõga om kõhnastõ ni midä mi kõik kuuh seto rahvana saa üteh tetã'.

Mu meeleh kuldnõ kodokotus

Imäkeelepääväl keelest mõtöldõh mõtli tuust, mia olõs võinu' olla'. Näütuses sis, ku Irboska lähkoh olõs elänu' hulga seto perrit.

AABRAMSI VAHUR

Ma mõtli, ku tuu olõs säänest-muudu olnu' innesõta Eestih. Tuulaiga elli seto perrit tuuh nulguh harvakutti.

Jakob Hurda kaumisist pääle om eesti uurjit sinnä' õks tõm-manu'. Säält om nii ku mää-nestki' imeht otsit, vastust küüsümüsele, midä om rassõ sõnno sisse panda'. Ku kujot-lõda' kohegi' Setomaalõ müü-tilist „Kalevala“ maastikku, sis Irboska kõlbasi' tuu jaost kõgõ parebahe. Hoops pare-bahe ku näütuses Pihkva järve pikk ja suur soinõ viir uma tindikuivatusahjaga', ummi lootskidõ ja lotjõga'. Rahval, kiä sääl om elänu' ja kedä om baltisäkslaisiga' kuuh sibula- ja kalavindläläisis nimetet, olõ-õi eestläläisi silmih vaest väiga' hüä kuulsus olnu'. Arvada' või, öt Pihkva järve lähkoh elä-vit setokõisi olõ-õi vindläläisit kavva aigu lahuh peetki'.

Irboska ümbruskunnaga' om tõisildõ, sääl om tundmaldat ja ka' põnovust inabä, säälse paa-sõdsõ ja kuntligatsõ maastigu kottal helõs legende sinist und-sõht, nuist kotussist kõnõlõsõ' vana' ürigu'. Hanno Kompus om uma 1939. aastagal vällä ant reisijuhih „Maaliline Eesti“, mia oll arvada' mõtöld herä-tämmä kodomaist kultuuri-turismi, andnu' Irboska lähkoh vanah Mõla keriguküläh ava-nõvast vaatõst lummava, imp-ressionistligu kirjeldüse ja vas-tandanu' tuud kirjeldüse lõpuh Rõugõ maastigulõ: „Suurus ja tõsidus laotusõ üle tuu laja oro. Rõugõ om romantilinõ ilopilt, Irboska heroilinõ eepos.“ [1]

1921. aastaga sügüse vöti' Petseremaal nuu' seto' ja vind-läse', kinkõl tuuni' aoni' viil olõ-õs perrenimmi, hindäle perrenime', ja nuu', kiä' uma vana perrenimega' olõ-õs rahu, vaeldi' tuu vahtsõ vasta. Irboska vallah vidi perrenimmi pand-misõ komisjoni tüüd Villem Ernits. Tä oll „ristjidoõst“ ainu-mas filoloog ja saadõti valda, koh setokõisi elli kõgõ veidebä. Uma 1921. aastaga kogõmuisi päält kirot Ernits Irboska valla setokõisist artikli „Seto rahva vindläläisis muutuminõ (vinnes-

Vaadõ' Irboskah 2014. aasta maikuu.

tüminõ) innitseh Irboska val-lah“, mia ilmu 1924. aastagal „Seto lugõmiku“ tõõsõh jaoh „Kodotulõ“. [2] Teno Ernitsa tüüle sai vana Irboska valla kül-list laebalt tuntus ja aopikku märgilitsõ tähendüse suur Kuu-sinitsa külä, mia oll Hurda and-midõ perrä olnu' 1886. aastagal viil seto külä, a koh 1921. aas-taga sügüse vött õnnõ üts pereh seto (eesti) perrenime (tuu oll Saar). Umah artiklih lugu Ernits üles 19 vinne küllä, minkõ man-tä arvas, öt tegemist om innit-sidõ seto külliga'. Ja pand tähele vinnestümisõ märke viil mitmõh seto küläh. Kuu-sinitsast kirot Ernits viil aoki-rändüsehki', [3] timä arvami-sõst sai Eesti aamõtligu keele-ja kultuuripoliitika jago. [4] Säänestmuudu, kuis läts tsaa-riaol Kuusinitsah, kinnütedi säältpääle, või minnä' õgal puol Setomaal muialgi' ka' eissaisva Eesti aol, ku vinne mõotuisilõ otsustavalt vasta naata-ai.

Irboska vallah elli setokõisi tuulaiga suhtõlisõlt ja abso-luutarvudõh veidõ. Küllih, koh inemisõ' hinnäst pei' setokõi-sist (säantsit külli oll valla pääle 19–20), vöödõti 1921. aastagal ka' seto (eesti) perrenime'. Kõi-gih perräjäänü' Irboska valla küllih vöödõti vinne perre-nime', õnnõ siih-sääl löüdü vinne küllihki' ütskit seto (eesti) perrenimmiga' erändit. Ja mõnõl puol oll viil ütskit läti

ja säksa perrenimmi vötjit.

Huvtav om kaia', mäntse' nime' tuulaiga Irboska valla vinne külli inemisilõ sai'. Kiri-väh loeteluh, kohe mahtu moe-nimmi hulga inabä ku setokõisi vahtsidõ nimmi sekkä (tuul-aiga olli' Petseremaa vindläläisi siäh populaarsõ' nime' näütü-ses Smirnov, Malinin, Koltsov, Lebedev, Vinogradov jt), paistus vällä punt nimmi, minkõ alo-sõs om määnegi' etnonüüm. Öt tegemist om soomõ-ugri rah-vidõ nimmiga', sis või inäp-vähäp kindla olla', öt nuu' nime' om Irboska maie pääl tsilgutanu' Villem Ernits. Kiä oll ainumas filoloog Petseremaal tuulaiga saadõtuisi kokko viie perrenimmi pandmisõ komis-joni liikmidõ siäh (terve Petse-remaa pääle oll komisjonidõh liikmit katskümmend). Ja kiä oll ka' hõimuliikmisõ aktivist.

Nii öt koh hätä näet laita', sääl tulõ' ja avta'. Irboska valla vinne küllih panti 1921. aas-taga sügüse järgmätse' soo-mõ-ugri rahvidõlõ näütävä' perrenime': Karelin, (Карелин), Mordvinov (Мордвинов), Ost-jakov (Остяков), Tšermis-sov (Чермисов), Vengrov (Венгров), Vepsov (Вепсов), Vogulov (Вогулов) ja Votja-kov (Вотьяков). Nuu' nime' näütäse' kařalastõlõ, mord-valastõlõ, hantõlõ (ostja-kõlõ), maridõlõ (tšeremissele), ungarlaisilõ, vepslaisilõ, man-sidõlõ (vogulidõlõ) ja udmurd-õlõ (votjakõlõ). Ja om rassõ usku', öt siih oll tõtõsõ tege-mist perriga', kinkal olliki' vas-tava rahva juurõ. Nuu' nime' vöödõti katsah Irboska valla vinne küläh: Salavjeh, Kräko-vah, Borsevitsah, Lessitskoh, Goruškah, Samogiljeh, Lukih ja Väiko-Miltsah. Üttegi' nuist küllist Ernits uma setokõisi vin-nestümisõst kõnõlõvah artiklih nimetä-äs. Tegemist pidi olõma hariligõ vinne külliga'.

Rassõ om üldä', mia tuu kõik oll. Kas filoloogi vikur vai töö-mõli tahtminõ nimekandjil nii-üldä' tiidlikkust nõsta', näile vaest veidõ süümetunustusõlõ kopta', ärgitä' nuid ummi juuri avastamma, kas vai kunagi' tulõviguh.

Tuu oll tsilk mereh, kokko vöödõti Irboska vinne küllih pia

1500 erinevvä perrenimme. A muidogi' oll tegemist umma-muudu tsilgaga'.

Ja etnonüümilisi nimmi oll Irboska vallah 1921. aastagal vöödõt vinne perrenimmi siäh raasakõnõ viilgi'. Läänemere-suumlaisilõ näütäs katõh küläh vöödõt Tšuhnov (Чухнов). Uurali kiilkunda kuuluvidõlõ samojeedele näütäs perre-nimi Samojedov (Самоедов). Viis perrenimme näütäse' mit-te-soomõ-ugri rahvilõ: Baškir (Башкир), Järonets (Японец), Järontsev (Японцев), Tsõga-nov (Цыганов) ja Tungusov (Тунгузов).

Ku panda' nuidõ kõrvalõ per-renime', mia' samal aol sai' Pet-seremaal seto', sis samasää-nest om nätä' mõnõdõh muialt Eestist üle vöödõt kotusõnim-mih vai nuidõ tulõtisih. Säntse' omma' näütüses Ellakvere, Harju, Jõgeva, Kallaste, Karula, Orissaar, Põltsam, Rakveer (peräst Rakver), Reola, Ruhno, Räpin, Saaremaa, Sangaste, Toomemägi, Tumala, Ulila ja Ülenurm. Ja vaest om nuid viil peotäüs. Pallõ nuid olõ-õi ja nä olõ-õi ka' tüüpilitsõ'. Nii nigu' soomõ-ugri rahvidõga' kõüdet perrenime' Irboska vallah, olli' nuuki' täks päämätselt määrät.

Setomaa elänikõ muu Ees-tiga' lõimimisõ võidsõ' „seto-kõisi apostli“, nii ku perre-nimmi komisjonõ liikmõ' eis-hinnäst mõntkõrd mäntsegi' uhkusõga' kutsõ', säntsido perrenimmi kaudu olla' täüde veenü' küil' kõigildõ hüäsuuv-ligult, a vaest om tuud muudu nimmi kandjidõ siäh tulnu' peräst ette ka' identiteedilist pääläolõkit. Setomaalt om viimädse saa aastaga joosul muialõ Eestihe lajalt vällä rän-nät, minkõlõ om huugu andnu' Petsere maakunna kaotaminõ. Ja nuih oludõh om perreperimis mõntkõrd väigagi' tuhmunu', mõntkõrd ka' kaoma lännü'. Kuvvamuudu ühendä' uma-vaihõl tiidmist tuust, öt oldas peri Setomaalt ja kandas samal aol perrenimme Saaremaa? Kas kanda' Talinah laulupeol seto vai saarlasõ rahvarõivit?

Tuu üle, öt Setomaa kotusõ-nime' omma' sagõhhõhe vin-neperätse' ja nuist om lääne-meresoomõ sugõmit rassõ

löödä', om nurisõt pallõ. Innesõta Eestih tetti katsõht Setomaa kotusõnimmi eestistä', a vahtsõ' kotusõnime', mia' van-nuga' väiga' olõs samasääntse', vöödõti õnnõ mõnõ' ütsigu' lae-balt kasutusõlõ. Kiä' mälehtäs viil, öt Podmotsa küläst pidi saama Parve külä, Velnä küläst Välja külä, Petserest Kalevilinn jne. A Lõkova küllä om Ojaveres nimetet perästpoolõgi' mit-mõl kõrral. Jakob Hurt midägi' ümbre nimetä' proomi-is. Timä märkmidõ seeh, mia tä 1886. aastagal uma Setomaa-reisi aigu tekk, om nätä', öt tä otsõ võimaluisi kokko panda' seto-kõisi kotusõnimmi hinnäst eestläläsenä määrätlevä maa-rahva kotusõnimmiga'. Hurt oll siih peris hüä märgoga' ja arvas näütüses, öt Pankjavitsa vallah seto külä Ugařova nimi näütäs ugalaasilõ [5] ... ja tunstas sää-nestmuudu, tulõs no' muidogi' mano panda', mustitsõst arva-musligust Lõunõ-Eesti ütisi-sest aol, ku Setomaa olõ-õs viil sukugi' „vilets Vinne viir“, nii kuis Räppo Jaan luulõtusõh mõniaig ildaba, 20. saandi ede-otsah, om ülnü'.

Ma tiia-äi, kuvvamuudu tuuga' oll. Mälehtä-äi. A tuust aost pääle, ku eesti uurja' Seto-maal naksi' kauma, om tegelik-kusõ ja vällämõtõldu lahuta-malda' polmitus kuvvagimuudu Setomaa mano kaunu'. Sõo maa aoluuga' seosõh olõ-õi küüsüt mitte õnnõ tuu perrä, mia om olnu', a õks ka' tuu perrä, mia olõs võinu' olla'. Setomaalõ om uma mitmõsagamatsi igätsüisi projitseerit ja Setomaalt om nuilõ usutu ka' kintüst löüd-vät. Vällämõtõldut om Seto-maa seletämisõs tõisõs argu-mendina mängu tuud vaest mõntjago kergebähe ku muial Eestih. Ja, nii kuis nätä' kas vai iihpuul nimmat perrenimmist, om Setomaa kultuurimäloga' ka' katsõtõt ja mängit.

[1] Kompus, Hanno. Maaliline Eesti. Tartu, 1939, lk 94.
[2] Kodotulõ. Seto lugõmiku II osa. Tartu, 1924, lk 199–208.
[3] Vt nt Ernits, V. Kirjad Setomaalt. – Sakala 10. III 1922, nr 30, lk 1–2.
[4] Riigivanema K. Pätsi kõne. – Kaja 23. III 1922, nr 67, lk 2.
[5] Raasakõisi Setomaalt. Värskä, 2013, lk 130.

Avitami' Ulaskova tsassona elolõ

KERDTI KAIDI

Ku mi siiä' Setomaalõ ummi juuri mano tagasi tulli, tuu oll umbõs kuvvõ aastaga iist, oll kõrraga' selge, öt mi taha midägi' ar' tetä' ja ka' kogo-kunna jaos midägi' umalt puult anda'. Mõnõ kuu iist tullegi' mi ello üts hoonõh, mia' om Seto-maa perimüseh väiga' tähtsä', a tä oll jätet ütsindä, ilma pere-meheldä' ja täämbä väiga' kur-valitsõh saisuh. Tuu hoonõh om Ulaskova tsasson. Armas väigo-kõnõ tsassonakõnõ läts mi süä-mehe ja mi taha tuu kõrda tetä' ja teemiki'.

Setomaa tsassonakõsõ' omma' väiko' puidõsõ' huunõ', umbõs 6–10 m² suurukõsõ'. Dendrokronoloogilitsi mõõt-misi perrä vöit üldä', öt Eesti ja Setomaa aoluku arvõstõh omma' tsassona' üte' vanõbist puithuunist (nt Setomaa tiidä-olõv kõgõ vanõp tsasson om Miktämäl ja ehitet 1694. aasta-gal). Parhillatsõ Eesti Vabariigi piireh om 22 tsassonat, nuist kol' (Võmmorski, Miktämäe ja Obinitas) om ehitet peräst 1997. aastakka. Meremäe lähkoh om alalõ 11 tsassonat ja üts nuist ommõgi' Ulaskova tsasson.

Mi taha tuu kõrda tetä', öt mi kogokunnal olõs kotus, koh kavvu', öt perimis jääsi' alalõ, öt ti kall' külälisõ' saasi' tuud külästä', ja öt midägi' pästä' ja näüdadä' tulõvilõ põlvilõ. Mi käest om küüsüt, öt kuvva-muudu mi saa avita', üteh lüvvä' ti projektih. No' sis om tuu võimalus. Kiä taht avita', sis tuu jaost om siih all kiräh, kuvvamuudu tuud tetä'. Mi tii tuu kõrda nii vai naa, a ku om suuv sõod projekti tsuut toeta', sis sõo võimalus om tämbä olõ-maha, selle öt mi otsusti tetä' avaligu kořandusõ. Ku tuu teid kõnõtas, sis aifumma jo ette, a kohustust olõ-õi.

Mi kõrralda ka' üte talgo-päävä, öt kõrrasta' kotus, võta ar' vana' vuudrilavva', öt palgi' ilostõ vällä tuvva' ja tsasson saasi' vahtsõst elolõ. Katus katõtas lastaga', nii kuis vanastõ om olnu'. Põrmand tetäs kõrda. Kõkkõ tetäs üteh eksperte-ga', kiä' tundva' ja tiidvä' tsassona arhitektuuri ja perimüst. Tsas-sonahe tuuvvas pühäse'.

Kõik, kiä' tundva', öt tahtva' appi tulla', olõt oodõt 8. mail kell 10 Ulaskova tsassona mano. Kirsi talo pakk ruuga, piirakit, tsäiu ja muud juuki. Ütekuuh üte innidse tsassona elloherä-täminõ om suur teno tegijilõ.

Kae' perrä!

- **Ulaskova tsassona projekti saat toeta':** MTÜ Koolina Nulga Selts, EE107700771005358264, seletüses: Ulaskova tsassona heaks.

Ulaskova tsasson.

Eräkögo pilt

Lehte tegevä':

Toimõtaja Kauksi Ülle, tel 5656 9079, e-post: kauksiyille@gmail.com
Toimõtaja (lisaleht Vahtsõt Vallah) Sarapuu Indrek, tel 522 0661, e-post: indrek.sarapuu@setomaa.ee

Keeletoimõtaja Palmi Silvi
Seto keele tõlkja Sarvõ Öio
Külesäädmine Lööpri Priit

Välläandja: Setomaa Liit

Setomaa kolleegium: Külviku Helen, Kauksi Ülle, Laaneotsa Annela, Matvei Arvi, Sarvõ Öio, Leima Aarne, Kruusamäe Meelike, Jüriõ Vello, Järvelli Rein, Leima Evelin, Mustimetsa Indrek.

Trükjä: Printall AS

Lehe ilustumist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm ja lisalehte Vahtsõt Vallah Setomaa vald.

KAASTÜÜ' saata': kauksiyille@gmail.com
vai Setomaa aoleht, Obinitas külä, 65301, Võro maakund.
SETOMAA VALLA UUDISÕ' saata': indrek.sarapuu@setomaa.ee
Tähtaig õga kuu 12. kuupäiv.

Lehe telminõ ja reklaam: tel 5627 3889, info@setoinstituut.ee

Nelja riigi piiril asuv Luhamaa nulk kandideerib Eesti aasta küla tiitlile

Vähe on maailmas selliseid külasid, mis on avatud nelja riigi ristumispaika. Palju pole ka neid külasid, millel oleks oma uhke puukirik. Luhamaa nulk just selline külade kogum on ja kandideerib tänavu Võru maakonna esindajana Eesti aasta küla tiitlile. 2019. aastal valiti aasta külaks Lüübnitsa, mis samuti on Setomaa küla.

INDREK SARAPUU

Tugev kogukondlik ühtehoidmine, kodanikuaktiivsus ja arvukad koostegemised ise-loomustavad tänaseid Luhamaa inimesi. Viimased 15 aastat on külaelu vedanud MTÜ Luhamaa Külaselts. Möödunud aastasse jääb Luhamaa õigeusu kiriku välisvoodri vahetamine ja välisvalgustuse paigaldamine, mis tehti suuresti kogutud annetuste ja ühiskondliku tööga. Uue algatusena on ette võetud priitsimaja projekteerimine.

Luhamaa nurga moodustavad

ajaloolise Riia-Pihkva kivitee ääres asuvad külad. Setomaa valla moodustamisega 2017. aastal on jäänud see seto kultuuriruumi saareke omaette ülejäänud Setomaast vallast – ühel pool Eesti-Vene kontrolljoon, teisel luterlik Võrumaa, taamal hää kaaslane Läti Vabariik.

20. sajandi algusaastatel jõudis Setomaale arvukalt rahvaluulekogujaid, kellest mitmed on märkinud, et Luhamaa elanikud paistavad muu Setomaaga võrreldes silma arenuma eluviisi ja ärksama mõlemise poolest.

„Luhamaa nulk on parim valik, juhul kui hinnatakse kogukonna kokkuhoidmise ja koostegemise vaimu. Need on meil väga tugevad,“ sõnas Luhamaa nurga pika-aegne eestkõneleja-vedosnik, külavanem Aarne Leima, kes rõhutas küla kultuurilist ühtekuuluvustunnet.

„See tunne on olnud Luhamaal nii juba väga pikka aega. Meie vanaisad ehitasid ise siia koolimaja ja kiriku, meie ehitame täna külakeskust ja projekteerime priitsimaja. Võimalik, et oleme ainus piirkond Eestimaal, kus kõik meie 19 küla on tähistatud külasiltidega,“ ütles külavanem. „Kui märgid ära oma elamise piirid, siis tekib vastutus selle korrahoidmise eest.“

Kogukonna algatusel on rajatud esinduslik külaplats, kuhu selle aasta sügiseks valmib uus külamaja. Külamaja ehitamine

sai teoks tänu külaseltsi aastatepikkusele järjekindlale asjaajamisele ja Setomaa omavalitsuse rahalisele toele.

Võrumaa Arenduskeskuse kodanike tunnustamise komisjoni liikmele, vabaihenduste konsultandile Katrin Volmanile tundub, et Luhamaal on päris tugev kogukond ning seepärast valitigi ta Võru maakonda esindama. „Luhamaal on piisav hulk inimesi, kellele läheb oma piirkonna elu korda ja kes tahavad ning jaksavad elu edendamiseks midagi ise ära teha. Seda näitab ka päris imetusväärne tööde ja tegemiste nimekiri, mis taotlusvormis välja oli toodud,“ selgitas valiku põhjust Volman.

Aasta küla tiitli otsustab kõrgetasemeline komisjon, mida juhib Riigikogu esimees Jüri Ratas, ja hilisem internetihääletus, mis toimub sel aastal 1.–10. juunini.

Nurgakivi kapsli sisse pandi lisaks projektile ja ehitaja kaaskirjale kaasa Seto lipp, kehtivad rahaühikud koos Seto krooniga ning ajaleht Setomaa ning selle päeva Postimees.

Foto: Indrek Sarapuu

Külamajale pandi nurgakivi

INDREK SARAPUU

Luhamaal pandi nurgakivi uuele külamajale, mis valmides koondab ühe katuse alla raamatukogu, külarahva ühised ettevõtmised ning Setomaa valla teeninduspunkti.

Kooskaimiskohast on Luhamaa rahvas unistanud juba pikki aastaid ning esimesed vajalikud toimingud selleks tehti juba kümnepäevast tagasi, kui tollane Misso vald alustas 15 hektari suuruse külaplatsi detailplaneerimist. Misso vald kadus 2017. aasta haldusreformiga ning Luhamaast ja selle juurde kuuluvast 16 külast sai Setomaa valla lahustükk, kus aga vallas tänini oma kindlat esinduspunkti pole.

Kui peaaegu neli aastat tagasi Setomaa valda loodi, oli Luhamaa nurga küsimus hästi põhimõtteline. Setomaa vallavanem Raul Kudre ütles, et see oli selge, et Setomaa, aga mõeldi, kuidas teha nii, et vald ka siin kohal oleks. „Toona lepiti kokku, et Luhamaale peab tulema oma külamaja, kus rahvas saab

koos käia ja kus ka vald on kohapeal esindatud,“ sõnas ta.

Maja läheb maksma 300 000 euro ringis, lisaks sisustuse maksumus. Sellest saab ennekoike külakogukonnale kooskaimiskoht, kus on olemas saal. Vald toob külamajja üle raamatukogu, kuhu tuleb ka valla teeninduspunkt, kust rahvas saab kätte kogu info ja oma mured lahendatud, ilma et peaks Värskasse või mujale sõitma.

Luhamaa külaseltsi juhatuse liige Aarne Leima mainis, et mäe otsas on kirik, mille külarahva vanaisad ehitasid 90 aastat tagasi suuresti ühiskondlikus korras. „Teisele poole jääb koolimaja, mille ehitamise juures Luhamaa rahvas oli väga aktiivne, ja nüüd külamaja, mis loodetavasti jääb põlvdeks siia,“ on Leima lootusrikas.

Riigihange külamaja rajamiseks viidi läbi mullu sügisel ning novembri lõpus sõlmiti ehitusleping OÜga Semuehitus. Ehituslepingu järgi peab Luhamaa külamaja valmima järgmise aasta veebruaris, kuid loota võib, et hoone valmib juba selle aasta lõpus.

Võidupüha rongkäik Luhamaal 2018. aastal.

Foto: erakogu

Lobotka küla pisemad rõõmustavad mänguväljaku üle

Eelmise aasta suvel alustas Lobotka Küla Selts „Lobotka küla mängude väljak“ projekti tegevustega, mille eesmärgiks oli tõsta külaplatsi atraktiivsust, luues paremaid tingimusi kogukonna ühistegevusteks, elanike aktiivse eluhoiaku toetamiseks ning lastega peredele vaba aja veetmiseks.

Aja jooksul soetasime erinevaid mänguvahendeid, korrasime olemasolevaid palliplatse ja ehitasime uusi atraksioone.

Hea meel on tõdeda, et näeme tõepoolest rohkem inimesi külaplatsil tegutsemas ja aega veetmas. Kõige enam leiavad tee külaplatsile lap-

sed, kelle rõõmuks on projekti raames soetatud mänguväljak kiikede, liumägede ja ronimisseinaga.

Kogukonna liikmete panusel on külaplatsil asuva metsatuka alla ehitatud väike seiklusal, kus lapsed saavad ronida ja tasakaalu hoida. Tegutsemisrõõmu jagub kindlasti kogu perele, sest on olemas võrkpalliplats, korvpallirõngas ja piirkonnas unikaalne mängjalgpiljard.

Selge on see, et suvine periood on olnud alati kõige soodsam aeg ühistegevusteks, sest siis on igapäevaselt mujal elavad pered rohkem aega Lobotkas. Nii ka möödunud

aastal, kui külanoorte üleskutsetel sai mitmeid kordi üheskoos palli mängitud. Käesoleval aastal jätkame traditsioone.

Lobotka külas on alati tähtsal kohal olnud head suhted ja koosolemise ning tegutsemise rõõm. Oleme tänulikud kogukondadele suunatud toetuste eest, sest need annavad jõudu, tahet ja võimalusi piirkonna arendamiseks.

Soovime tänada Setomaa valda, kes on alati leidnud aega ja vahendeid toetamiseks.

Lobotka küla mängude väljaku projekti on rahastatud kohaliku omaalgatuse programmi vahenditest.

MTÜ Lobotka Küla Selts

Lobotka mänguväljak.

Foto: MTÜ Lobotka Küla Selts

Setomaa Valla- volikogu istung 25.03.2021

- Kiideti heaks „Võru maakonna arengustrateegia 2035+“ lisa 3 „Tegevuskava ja seirenäitajad“.
- Kehtestati määrus „Projektipõhise integreeritud hoolekandeteenuse osutamise kord“.
- Toimus määruse eelnõu „Setomaa vallas korterelamute

- rekonstrueerimise toetuse andmise tingimused ja kord“ esimene lugemine.
- Otsustati lugeda tuvastatuks Setomaa vallas Pruntova külas Väike-Pruntova maaüksusel asuva elamu peremehetus ja võtta ehitis arvele Setomaa valla omandina.
- Kinnitati vallavalitsuse liikmeks Maarika Loodus.

Kena kevadet!

Tuleb tunnistada, et aprill COVIDi rindel Setomaa vallale leevendust ei ole toonud. Pigem oleme ühe suurema koldega tõusnud 14 päeva nakatumiskordajaga Eesti tipu lähedale halvas mõttes. See tähendab, et meil on 14 päeva jooksul 30 nakatunut, millele lisanduvad lähikontaktsed. Viirus ei ole kuhugi kadunud ja tuleb kehtestatud piirangutest kinni pidada, kaitsta ennast ning enda tuttavaid ja sõpru nakatumise eest, kanda rahvarohketes kohtades maski, hoida vahemaad, vähendada liikumist avalikus ruumis jne.

Kui suudame viiruse põlvili suruda, siis saame Setomaal meile omased üritused ära pidada. Suveks on palju planeeritud ja kohe peale jaanipäeva peaks toimuma Seto Folk ja tandsopido, mille korraldus käib täistuuridel. Augustis on kuningriik Lobotka külas ja Lüübnitsa laat. Lisaks veel mitmeid külapidusid ning kirikupühi, kus ootame rahvast endale külla ja setosid kodukohta!

Kevad on heakorraale tähelepanu pööramise aeg ja püüame vallaga ka sellesse panustada. Heakorrapäevad võiksid toimuda igas külas ning piirkonnas ja vajadusel saab vald aidata korraldamisel või vahenditega, et heakorrapäev õnnestu. Teeme kodud kauniks ja siis on mida esitada ka valla kaunima kodu konkursile, mis juba käib. Olgem aktiivsed!

Kevad on andnud võimaluse ehitustega alustada või jätkata. Mikitamäe hooldekodu platsil on kopp maasse löödud ja teedehitus alguse saanud. Äärmiselt mõnus tunne oli Luhamaa külakeskuse hoonel sümboolne nurgakivi panna, sest hoone ehitus juba pikemalt käib. Head meelt teeb ka see, et koos kohapealsete arengutega kandideerib Luhamaa nulk Võru maakonna esindajana vabariigi aasta küla konkursil. See on juba suur tunnustus ja vastutus. Kui läheb aga hääletuseks, siis loodan kogu Võru maakonna peale, et me hea tulemuse koju tooksime! Komisjon on Luhamaad külastamas juba mai alguses.

Head päikeseküllast kevadet soovides

RAUL KUDRE,
Setomaa
vallavanem

Piirangute leevendamisest haridus-, kultuuri- ja spordivaldkonnas

KARIN VILJUS

Setomaa Vallavalitsuse
haridus- ja kultuurisakonna juhataja

Olulisemad väljavõtted Vabariigi Valitsuse 22.04.2021 korraldusest number 146 ja selle seletuskirjast alljärgnevalt:

- **lasteaeda ja -hoidu** on endiselt soovitatav **viia lapsi** vaid **vältimatu vajaduse** korral;
- **alates 3. maist** lubatakse **kontaktõppele** üldhariduskoolide **1.–4. klasside õpilased**, eksamid 9. klasside ja 12. klasside õpilastele toimuvad.
- **alates 26. aprillist on lubatud välistingimustes sportimine**, treenimine, noorsootöö, huvitegevus, huvihari-

Eelinfo toimuvate ürituste kohta

- **6. mail** kevadine jüripäev Värskas;
- **22. mail** kevadise nigula- ehk migulapäeva perepäev Obinitsas külakeskuse alal;
- **1. juunil** Setomaa valla laste lusikapidu.

dus, täienduskoolitus ja täiendõpe, kui on tagatud, et **osalejate arv ei oleks suurem kui 10 isikut rühmas**, sealhulgas juhendaja;

- **alates 3. maist on lubatud siseruumides sportimine**, treenimine, noorsootöö, huvitegevus, huviharidus, täienduskoolitus ja täiendõpe **2 + 2 põhimõttel**, sealhulgas koos juhendajaga, ning kui teiste isikutega hoitakse vähemalt kahemeetrist vahemaad. **Keelatud on**

rühmaviisiline tegevus või treening.

■ **alates 3. maist** võivad isikud välbida ja liikuda sisetingimustes **muuseumides ja näituseasutustes**, avalikel jumalateenistustel ja teistel avalikel usulistel talitustel, kui tagatud on Vabariigi Valitsuse poolt sätestatud nõuete täitmine;

- statsionaarse istekohaga ja statsionaarse istekohata avalikud koosolekud, avalikud üri-

tused, sealhulgas konverentsid, teatrietendused, kontserdid ja kinoseansid või muu **meelelahutusteenuse osutamine sisetingimustes ei ole lubatud ka pärast 3. maid**;

- **avalikud koosolekud ja avalikud üritused ning spordi- ja liikumisüritused** (viimaste puhul ei ole pealtvaatajad lubatud) on **välistingimustes lubatud alates 3. maist**, kui osalejate arv ei ole rohkem kui 150 isikut, sealhulgas 10 isikut ühes rühmas.

Eelnevalt nimetatud punktidest lähtuvalt toimetavad ka Setomaa valla hallatavad asutused, täpsem informatsioon ja reklaam erinevate ürituste kohta asutustelt endilt.

Toidupakid distantsõppe perioodil

KARMEN KARTSEPP

sotsiaalpedagoog

Setomaa valla koolid jagasid kõikidele distantsõppele olevatele õpilastele toidupakke. Toidupakkide väärtus oli kõikidele õpilastele ühesugune, kuid natuke erinev oli koolide lõikes toidupakkide sisu. Lisaks jagati toidupakke eri perioodide eest ja eri kuupäevadel.

Põhimõtted pakkide komp-

lekteerimisel ja jagamisel:

arvestati kooli juhtkonna poolsete ettepanekutega ja kooli korralduslike erisustega ning koolikokkade heade soovustega, sest nemad tunnevad laste toidueelistusi kõige paremini;

nii palju kui võimalik arvestati laste ja vanemate poolt antud tagasisidega;

toidupakk ei tohtinud sisaldada kergesti riknevaid tooteid (sinna hulka kuuluvad puuvil-

jad ja köögiviljad, mis juba laost tulles võivad olla plekilised) ja tooteid, mis võivad teisi toiduaineid määrida (näiteks külmutatud marjad, mis kergesti üles sulavad);

toidu valmistamine toidupakis leiduvatest toiduainetest oleks võimalikult lihtne.

Mõistame, et pere tootumisharjumused on erinevad, ja sellest tulenevalt teeme ettepaneku, et mittevajalikud toiduained võib annetada kooli

sööklale. Vabatahtlikult ära antud toiduaineid uutega ei asendata.

Edaspidi toimub vajadusel toidupakkide jagamine kõigis valla koolides samal nädalal ja sama perioodi tagant ning tõenäoliselt kahe nädalase intervalliga.

Täname lapsevanemaid, kes on andnud toidupakkide sisu kohta tagasisidet, ja soovime ka edaspidi mõistvat suhtumist ja koostööd!

Ohtlike jäätmete kogumisring Luhamaal, Meremäel ja Obinitsas

Ohtlike jäätmeid saab 9. mail ära anda järgmistes kohtades ja järgmistel kellaaegadel:

- Luhamaa külaplatsi kõrval (Kõivuniidu, Määsi küla) kella 9–9.30
- Meremäel korrusmajade juures (Kaasiku, Meremäe küla) kella 10.30–11.
- Obinitsa kaupluse juures

(Kesktänav 15, Obinitsa küla) kella 11.30–12.

Isikut tõendava dokumendi alusel saavad jäätmeid üle anda Setomaa valla elanikud ja kinistute omanikud, kellel on sõlmitud jäätmeveoleping aktsiaseltsiga Eesti Keskkonnateenused ning kellel pole vedaja ees võlgnevust.

Setomaa Vallavalitsus

Kogumisringi käigus võetakse vastu järgmisi ohtlikke jäätmeid

- vanad päevavalgustuslambid;
- elavhõbedat sisaldavad jäätmed;
- vanad ravimid;
- lahusti- ja liimijäätmed, fotokemikaalid;
- pestitsiidid;
- värvijäätmed;
- ohtlike aineid sisaldavad pesuained;
- akud ja patareid;
- ohtlike ainete saastatud absorblendid, puhastuskaltsud, filtermaterjalid ja kaitseriietus;

- printerite tahma-, tooneri- ja tindikassetid;
- saastunud pakendid;
- vanarehvid (kõik liigid; etteregistreerimisel tel 738 6700 kuni 6 rehvi);
- vanapaber ja papp;
- segapakend;
- elektri- ja elektroonika-seadmed ning nende jäätmed (kuni 3 ühikut);
- töötlemata puit;
- lehtklaas (kuni 25 kg);
- kasutusvõimeline mööbel.

Lisainfo: Raimo Jaanimägi, Setomaa Vallavalitsuse haldusspetsialist
tel +372 5305 5570, e-post: raimo.jaanimagi@setomaa.e

Lõkkes võib põletada vaid puhast puitu

MARI KALA

Keskkonnaameti keskkonnahariduse
ja kommunikatsiooniosakond

Prügi põletamine koduaedades on päevakajaline just kevadel, kui võetakse ette suurpuhastus kodus ja aias. Aiamaal peenraid korraldades või viljapuid lõigates tekib aiaprügi, mida soovitakse lõkkes põletada.

Kuigi aiaprügist vabanemisel tundub põletamine kõige lihtsam viis, on lõkke tegemine paljudes asulates keelatud. Enne aiapäätmete põletamist uuri, kas lõket üldse tohib teha. Täpsed tingimused saad teada oma valla- või linnavalitsusest, need on kirjas kas jäätmehooldus- või heakorraeskirjas.

Kui lõkke tegemine on lubatud, ära lisa sinna olmejäätmeid, vaid põleta ainult kuivi

oksi. Puulehed ja muud taimed sobivad paremini kompostimiseks, mitte põletamiseks.

Sageli näeme aga tossamas lõkkeid, kuhu on pandud ka põletamiseks ebasobivaid asju. Äraviskamisele lähed vanad mööbliesemed, riided, jalanõud, rehvid, ehitusjäätmed ja muu kasutuks muutunud kraam. Neid asju aga tulle panna kindlasti ei tohi.

Pea meeles, et jäätmete põletamisel kahjustad enda ja naabrite tervist, seetõttu on see ka seadusega keelatud. Jäätmeid lõkkes põletada ei tohi, sest põletamisel tekkinud toksilised ained ei saasta mitte ainult õhku, vaid ladestuvad maapinnale, kandudes sealt edasi põhjavette. Jäätmete põletamisel õhku paiskunud mürgiseid aineid hingame me ise sisse, samad ained langevad aias kas-

vavatele taimedele ning jõuavad meie kehasse aiasaadustega, näiteks marjade või köögiviljadega. Seepärast ära pane kunagi lõkkesse midagi muud peale kuivade okste, immutamata puidu või kiletamata papi ja paberi.

Prügi põletamisega kaasnevad müüdid on visad kaduma. Sageli arvatakse, et kui vanasti põletati prügi ahjus ja lõkkes, siis järelikult võib seda teha ka nüüd. Aastast jooksul on jäätmed muutunud: kui mõnikümend aastat tagasi pakiti toiduained paberisse ja klaas- taarasse, siis praegu kasutatakse valdavalt plastpakendeid. Samuti on kasvanud jäätmete hulk, sest tarbimine on muutunud ja suurenenud.

Kõige lihtsam viis jäätmetest vabaneda on need liigiti sortida: paberi- ja papijätmed

ning plastpakendid saab viia avalikesse kogumiskonteineritesse, pandimärgiga pudelid taaraautomaati. Vanad mööbliesemeid, ehitus- ja lammutusjäätmed ning rehvid saab üle anda jäätmejaama.

Reeglid näevad ette, et ka üksikud suvilad peavad liituma korraldatud jäätmeveoga, mis tagab regulaarse segaolmejäätmete äraveo. Talveperioodiks, kui suvemaja ei kasutata, on võimalik leping peatada. Uuri selle kohta kohalikust omavalitsusest.

Lähima jäätmejaama, avaliku pakendikonteineri koha või vastuse küsimusele, kuhu millised jäätmed viia, leiad lehelt kuhuviia.ee. Kohalike võimaluste kohta saab uurida ka omavalitsuse koostatud jäätmehoolduseeskirjast või valla kodulehelt.

Erasmus+ Eesti digitaalne mobiilsus Värskas Gümnaasiumis

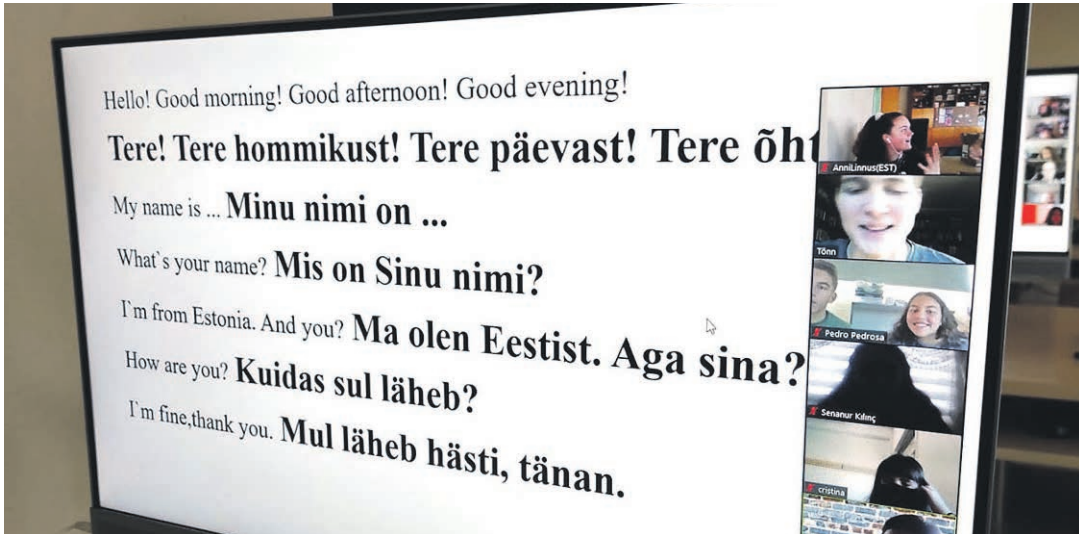
MERIKE KULL

Värskas Gümnaasiumi õpetaja

17.–19. märtsil olid Värskas Gümnaasiumi 8.–11. kl õpilased ja õpetajad Erasmus+ projekti „Digital Cultural Heritage through 21st Century Skills“ (Digitaalne kultuuripärand läbi 21. sajandi oskuste) läbiviijad Eestis. Peateemadeks olid traditsionaalsed hooned, majapidamised ja kombed. Kohtumine toimus Zoomi keskkonnas.

Esimene päev algas projekti-juhi tervitusega. Värskas Gümnaasiumi õpilasmavalitsuse esimehe Timo Kudre sissejuhatava kõne järel tutvustasime alustuseks Itaalia, Türgi, Hispaania, Portugali ja Leedu koolide õpilastele ja õpetajatele eelsalvestatud videoga oma kooli, treenimisvõimalusi ja muusikakooli. Seejärel tutvustasid kõik teised riigid slaidiesitlusega oma riigi traditsioonilisi hooned ja eluviise. „Kõige huvitavam oli portugallaste maja,“ arvas Timo Kudre.

Mõnede riikide esindajad tegid intervjuusid enda vanaisade ja vanaemadega. Laura Nõmme: „Värskas Gümnaasiumi õpilased olid eelnevalt filminud video Seto Talumuuseumis. Tutvustasime külalistele suitsusauna, küüni, elutuba, magamistuba, Peko kuju, aga ka slide, kuidas saanud tänapäeval välja näevad.“

Pärast väikest söögipausi toimusid töötoad, kus meie kooli õpilased õpetasid teiste riikide osalejatele eesti keelt. Üks õpetajatest oli Ken Egert Kull, kes rääkis: „Mul oli esimene kord tundi anda. Õpilased olid väga kuulekad ja tegid kenasti kaasa. Tore oli kuulata teiste riikide esindajaid meie emakeelt rääkimas. Tunni lõpus pidasid õpilased eestikeelse minidialoogi omavahel. Päeva lõpus tegime ühislaulu „Sepapoisid.“

Teisel päeval alustasime Roblox Studios 45 minuti pikuse õppetunniga, kus õpetati ehitamist. Pärast seda oli tund aega praktilist osa, kus pidime rühmaga ehitama ühise suure unistuste maja. Lõpuks ehitas igaüks enda unistuste maja.

Järgmisena pidime tutvus-

tama oma riigi traditsioone. Meie näitasime videot suuliimi valmistamisest. Hispaania tutvustas keraamikat, Portugal surfamist, Türgi perekombeid.

Andris Robin: „Kolmandal päeval tutvustasime teistele oma unistuste maju.“

Laura Nõmme: „Joosep ja Lisette demonstreerisid videoseto rahvarõivaid ja näitasid, kuidas neid selga panna. Kõige lõpus andsime kõik koos tagasisidet projekti kohta ning tänasime projekti eestvedajaid ja osalejaid.“

Ken Egert Kull: „Lõpus laulsid kõik riigid ühiselt 2001. aasta Eurovisiooni võitjate Tanel Padari ja Dave Bentoni laulu „Everybody.“

Maribell Ainik: „Kõik õpilased said endale ühe teise riigi

õpilase võõrustada. Mina suhtlesin 15aastase Läti tüdrukuga, kellega leidsime kohe ühise keele ning suhtleme edasi. Mobiilsuse ettevalmistusega oli väga palju ettevalmistavat tööd. Juurde tuli kaasata uusi õpilasi ja õpetajaid. Aga minu meelest said kõik väga hästi hakkama ning pingutamine tasus end ära.“

Laura Nõmme: „Erasmus+ projektist olin vaimustuses juba alguses ning otsustasin sellega kohe liituda. Mind paelus see, et saan suhelda ja teadmisi omandada koos teiste riikide noortega. Me kohtume teatud aja tagant, et viia läbi virtuaalseid mobiilsuseid, kus jagame teadmisi, veedame koos aega ja keskendume süvitsi teatud riigi valitud mobiilsuse teemadele.“

Kasvanud on seene- ja ravimimürgistuste arv

MARE ODER

Terviseameti mürgistusteabekeskuse juht

Eelmisel aastal tehti mürgistusinfoliinile 16662 umbes 4000 kõnet, mida oli pea 1000 võrra rohkem kui aasta varem. Kasvanud on teadlikkus mürgistusinfoliinist, aga ka juhtumite arv.

Korja metsast ainult neid seeni, mida kindlasti tunnud! Eelmisel aastal oli erakordselt palju seenehuvilisi ja seega juhtus ka mürgistusi rohkem. 2019. aastaga võrreldes helistati 2020. aastal 2,5 korda enam mürgistusinfoliinile seenemürgistuse või selle kahtluse korral. Meilegi üllatusena leidsid seenelisi, kes korjasid ära kõik ette juhtunud seened. Nad plaanisid seened hiljem ära sorteerida, kuid tegelikkuses see ei õnnestunud, sest korjatud seened lähevad kergesti katki ja seened on korjatud vaid osaliselt. Tervet seent nägemata pole võimalik seda tuvastada.

Võib tunduda üllatav praegu lugeda seenehooaja hoiatusi. Ent kohe, kui kevadel lumi ära sulab, algab igal aastal esimene seenehooaeg. Ühed esimesed seened on kevadkogritsad. Nende korjamisel soovitage olla ettevaatlikud – need on toorelt väga mürgised. Kevadkogritsast võib mürgistuse saada isegi kupatamisaurudest, kui kõrgis pole piisavalt hea ventilatsioon.

Seenemürgistuste vältimiseks tasub ikka meelde tuletada, et korja metsast ainult neid seeni, mida kindlalt tunnud. Meie metsades on mitmeid seeni, mis on äravahetamiseni sarnased söögiseentega, aga on tegelikult väga mürgised. Mürgiseentega tasub tutvuda veebilehel www.16662.ee.

Ravimit võttes kontrolli kolm korda! 2020. aastal oli ravimimürgistusi umbes 800, aasta varem alla 700. Üks põhjus, miks ravimimürgistused juhtuvad, on nende valesti võtmine. Oluline on mees pidada, et milligrammid ja milliliit-

rid ei ole samad. Vedelat ravimit tuleb kindlasti mõõta ravimiga kaasas olnud mõõdulusika, -topsi või süstlaga. Asendades mõõdulusika koduse tee- või supilusikaga, ei saa olla kindel ravimi täpses koguses. Eriti oluline on see väikelaste puhul, kellele on ravimeid lihtne üle doseerida.

Mürgistuse ennetamise üheks võtmeks on riskikindlad harjumused. Ravimeid võttes kontrolli kolm korda – kas pakendis on õige ravim, kas võtad õige koguse ja kas ravim sai õigesse kohta tagasi. Samast süsteemi jälgivad ka tervishoiutöötajad.

Loo kodus süsteemid, mis toimivad ka väsimuse või kiirustamise korral! Kõige enam mürgistusõnnetusi leiab aset kuni kolmeaastaste lastega, seejuures aina enam alla aasta vanuste lastega. Laste mürgistused juhtuvad enamasti lapsevanemate tähelepanematusel, mille põhjuseks võib olla väsimus või kiirustamine.

Mürgistusinfoliini statistikast näeme, et kõige suurem mureallikas taoliste mürgistuste tekkimisel on 10ml pudel. Seda aetakse segamini kõige sagedamini. Enamasti juhtub õnnetus lapsevanema käe läbi, kes on hämaras ja kiirustades haaranud arvatava D-vitamiini pudeli, ent tegelikult manustanud lapsele sootuks eeterlikku õli, küünelaki eemaldajat, silmatilku, nohuravimit vms.

Eksimuste vältimiseks on tark luua süsteem, mis ei vea alt ka väsimuse või kiirustamise korral. Hoia ühes karbis ainult lapse ravimeid, teises enda omi, kolmandas muid väikepudeleid. Ravimite lapsele andmisel pane toas tuli põlema. Kõiki ravimeid hoiusta lastele kättesaadamatus kohas. Kõige parem koht on lukustatud kapp.

Kui mürgistus siiski juhtub, tuleb helistada mürgistusinfoliinile 16662. Helistada võib mistahes mürgistusjuhtumi või selle kahtluse korral. Mürgistusohtudega saab end kurssi viia veebilehel www.16662.ee.

Setomaa Muuseumid kui kvaliteetse turismiteenuse pakkuja

Setomaa Muuseumid on kohamuuseumid, mis on loodud kogukonna aktiivsete liikmete algatusel. Täna on meie muuseumide kogud tähtsustatud piirkonna minevikupärandi ja kultuuriliselt väärtusliku varaga. Vana väärtustades ja uut määrgates liiguvad Setomaa Muuseumid edasi kaasajas, lähtudes rahvusvahelisest muuseumieetika koodeksist (ICOM). Sellega oleme võtnud vastutuse hoida, koguda ja säilitada vaimset ja materiaalselt kultuuripärandit, nii et selle püsijäämine oleks tagatud. Kunst peitub oskuses vahendada seda hariduslikel, teaduslikel ja elamuslikel eesmärkidel. Muuseumide ekspositsioone saab vaadelda kui ühte kunstilist väljendusvormi, mis seob ajaloolist, kunsti ja meelelahutuse. Oluliseks erinevuseks mõõdanikuga on asjaolu, et külastaja ei ole ainult vaataja rollis, vaid teda püütakse kaasata ekspositsiooni ja selle kogemisse kõigi oma viie meele. Täna muuseumitöötajate väljakutseks ongi aktiveerida külastaja viit tajurõõmu, et külastaja kogemus oleks erakordne ja täisväärtuslik. See on see, mis teeb tänapäeva muuseumi eriliseks.

Et saada teada, millega Setomaa Muuseumid eristuvad, kes on meie muuseumide olulised sihtgrupid ja millist tee-

nust me ideaalis pakkuda soovime, osalesime EASi pakutud turismi ärimudeli mentorteenuse programmis. Mentorteenuse sisuks oli ärimudeli arendus sise- ja välisturu külastaja teenindamisele. Programm pakkus võimalust leida uus rakendus olemasolevatele teenustele ning leida kohti, kust oleks võimalik hoida kokku kulusid ja teenida suuremat turismitulust.

Muuseumide mentoriks oli Kaarel Mikkin rahvusvahelise teenusedisaini ja brändingu ettevõttest Brand Manual. Kolme kuu vältel töötasime välja teenuste- ja tootearenduse plaani, mis koonduks nelja-aastasest tegevuskavasse. Mentori toel kaardistasime muuseumi ressursid ning mõtlesime, kuidas need paremini enda kasuks tööle panna. Lisaks vaatlesime meie peamisi sihtgruppe, nende vajadusi ja teekonda meieni. Seda selleks, et pakkuda külastajale võimalikult positiivset ja meeldejäävat külastuskogemust.

Muuseumid moodustavad turismisektoris olulise osa. Selleks, et saada paremat ülevaadet meie rollist ja parandada oma teenuste pakkumist selles valdkonnas, oleme koostamas turundus- ja kommunikatsiooniplaani Võru maakonna turismivaldkonna eestvedajate Elin Priksi ja Kadri Moppeli abil. Sel-

lest aastast alates on Setomaa Muuseumid ka Lõuna-Eesti Turismiklastri liige, mis koonduks viie maakonna turismiettevõtjaid, turismiorganisatsioone ja EASi.

Oluliseks turismiga seotud saavutuseks peame Eesti ökoturismi kvaliteedimärgise EHE tunnustuse saamist muuseumi kolmele teenusele. 22. märtsil said EHE märgise Värskas Talumuuseumi muuseumiprogrammid „Lihavõtted Setomaal“ ja „Talsipühad Setomaal“ ning Obinitsa muuseumi õpituba „Seto rõivile panek“. Märgisega tunnustatakse ja turundatakse loodussõbralikke ning keskkonnasäästlikke maapiirkonnas asuvaid turismitooteid ja -teenuseid. Ühtlasi pakuvad tunnustatud tooted ja teenused ehedat elamust ja parandkultuuri väärtustamist. Setomaa Muuseumide eesmärk on anda edasi traditsiooni tarkust puhtas ja kultuuri ilu hoidvas keskkonnas. Liigume suurema inimese- ja keskkonnasõbralikkuse poole, kasutades loodussõbralikke puhastusvahendeid ja püüeldes taaskasutust igas oma tegevuses. Näiteks oleme loomas iga muuseumi juurde hästi toimivat kompostikasti viljaka mulla taastootmiseks.

Et pakkuda klientidele positiivset Setomaa kogemust, oleme ellu viimas mitmeid uuendusi nii toitlustuse kui

ööbimisvõimaluste osas. Seto Tsäimaja uue peakoka Jana Morozovi uuendatud menüü kokkupanemisel on mõeldud eraldi ka laste rahulolu ja pakutakse edaspidi neilegi meelepärast valikut. Lisaks täiendame ka seto traditsioonilist menüüd, et mitmekesistada klientide maitseelamusi. Saatse muuseumi parklasse oleme rajanud matkautodele vajaliku infrastruktuuri ning muuseumi õuealal olevad aiamaad sisustanud meeldejäävaks ööbimiskohaks nelja kuni kaheksa voodikohaga. Õuealale on oodatud ka telkijad, kellele seal on piisavalt ruumi.

Tänapäeva muuseumid ei ole ammu enam staatilised, koltunud väljapanekutega asutused, vaid pigem meeldejäävat ja kvaliteetset meelelahutust pakuvad ajaviitekeskused. Setomaa Muuseumidki on võtnud endale laiema rolli, pakkudes piirkonda saabuvalle turistile nii kehakinnitust, ööbimisvõimalust, kultuuriüritusi kui kaasaegset ekspositsioonikogemust. Soovime koostöös teiste turismiettevõtetega rikastada oma kodupiirkonna võimalusi. Peame väljakutseks elavdada ja mitmekesistada külastajakogemust nii, et külastaja laukuks meeldivate elamustega, leides põhjuse uuesti tagasi tulla.

Setomaa Muuseumid

Sinu kodu on nüüd seal, kus on linnutee.
See helendav rada kui sädelev tee ...

Mälestame meie kolleegi ja õpetajat

URSULA HAKKI

07.12.1945 – 01.04.2021

Südamlik kaastunne lähedastele.

Värskas koolipere

Vingugaasiandur.

Muutunud seadus toob vingugaasianduri kohustuse

VILJAR SCHMIDT

Päästeamet Lõuna päästekeskuse ohutusjärelevalve büroo juhataja

Alates 1. märtsist kehtib muudatustega tuleohutuse seadus, mis toob kaasa uusi kohustusi ja võimalusi. Allpool on ülevaade olulisematest tavainimest ja ettevõtjaid mõjutavatest muudatustest.

Kui elamus või korteris on tahkekütusel töötav küttesüsteem, näiteks ahi, pliit või kamin, siis peab omanik elamu või korteri varustama peale autonoomse tulekahjusignalisatsioonanduri, milleks on tavaliselt suitsuandur, ka vähemalt ühe autonoomse vingugaasianduriga. Samuti kui hoones või hoone osas, näiteks saunas või muus mitte-eluhoones on tahkekütusel töötav küttesüsteem, peab omanik sellise hoone või hoone osa varustama vähemalt ühe nõuetekohaselt paigaldatud autonoomse vingugaasianduriga. Vingugaasianduri kohustus muudetud tuleohutuse seaduse järgi hakkab kehtima alates 2022. aasta 1. jaanuarist.

Võetakse kasutusele päästeinfosüsteem küttesüsteemide kohta. Infosüsteemi sisestavad pottsepad ja korstnapühkijad kogu info tehtud tööde ning avastatud puuduste kohta. Kütteseadmete puhastamise akte ja ettepanekuid enam paberkanalil täita ei ole vaja. Kogu info küttesüsteemi kohta on vaadeldav infosüsteemis, kuid korstnapühkija kohustus on hoolduse käigus avastatud probleemidest teavitada ka küttesüsteemi omanikku.

Kohalik omavalitsus võib ehitusseadustikus sätestatud ehitus- või kasutusloa anda üksikelmale, suvilale, aiamajale või elamu teenindamiseks vajalikule abihoonelile ilma Päästeameti kooskõlastuseta.

Erasektori tuleohutuse spetsialistid saavad hakata pakkuma tuleohutusteenuseid, mille raames viivad läbi tuleohutusülevaatusi, mis võrdsustatakse riikliku tuleohutusjärelevalvega. Seaduses on määratletud ettevõtete liigid, mis peavad kolme aasta jooksul tegema tuleohutusülevaatusi, mille läbiviija on erasektori tuleohutusspetsialist. Erasektori spetsialisti poolt läbiviidav tuleohutusülevaatus vastab varasemale riikliku järelevalve ülevaatusel. Päästeametil on õigus jälgida eraettevõtja ülevaatuste tulemusi ja viia läbi pistelisi kontrollid kontrollitud ettevõtete ning spetsialistide toimingute üle.

Seaduses täiendati tule- ja veevõtukohtade esitatud nõudeid.

Satserinna SÕIRAPÄEV

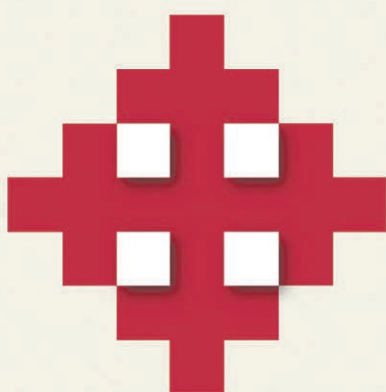
Setomaal Saatses

12. juuni 2021 kell 12.00

Foto: Irina Tammis

- sõira valmistamise õpitoad
 - sõira konkurss ja degusteerimine
 - seto söök ja jook
 - kohalike talude külastamine
 - seto leelo, tants ja pillimäng
 - tegevused lastele
- visitsetomaa.ee

XXVIII
SETO KUNINGRIIK

LOBOTKA / 7.08.2021

KAUNI KODU KONKURSS

Ootame kandidaate Setomaa valla 2021. aasta kauni kodu konkursile.

Kandidaatide esitamise tähtaeg on 28. mai.

Ootame vihjeid kortermajade, ühiskondlike objektide, ettevõtete ning kodude kategoorias.

Eelmisel aastal jäi kandidaatide puudumise tõttu välja andmata seto kodude kategooria auhind. Loodame, et tänavu on kõva konkurss ka selles kategoorias.

Hinnatakse kodude ja objektide välisilmet.

Kandidaatidega võetakse eelnevalt ühendust, komisjon hindab kauneid kodusid juuniku jooksul.

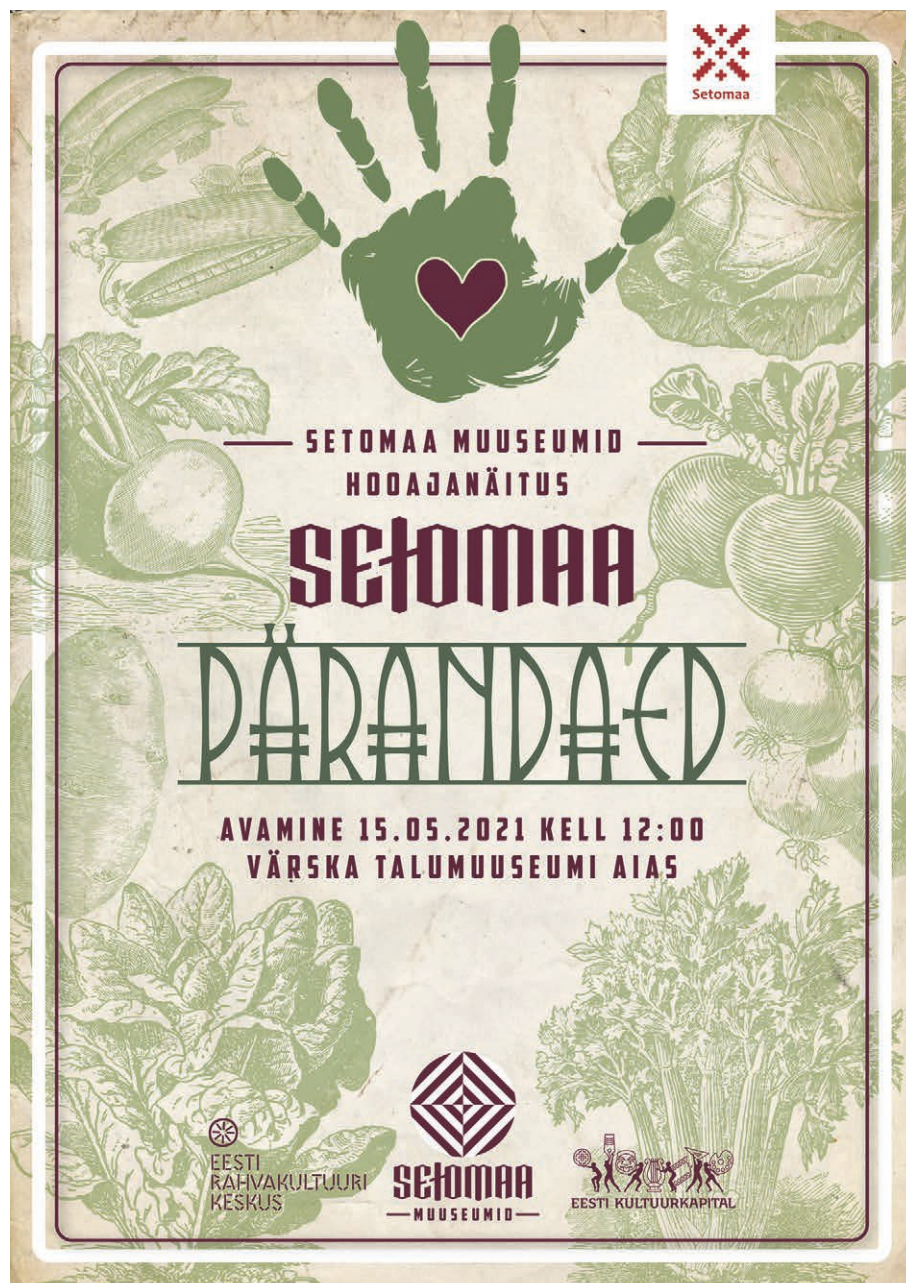
Kauneid kodusid premeeritakse kolmes kategoorias:

- põliskodud, suvekodud, talud;
- seto kodud;
- kortermajad, ühiskondlikud objektid, ettevõtted, ühistud, külaplatsid.

Ootame vihjeid vallavalitsuse e-posti aadressil vald@setomaa.ee või tel **5745 0133** (Erika Joonas).

Eelmise aasta kauneim ettevõtte Obinitza külamaja. Foto: Erika JOONAS

Üte Petsere-tagodsõ kooli oppaja mälestüse'

Metkavitsa koolist kõnõlas Tammõlaanõ Aino.

TORMI PIRET

Sääne aig, ku Petsere takah sai oppi' eestikeelitsih koolõh, om amki ümbre saanu. Kaemalda tuu pääle, öt kuulõ inäp käeh olõ-õi, sis oppajit, kiä' naidõh koolõh tüüh omma' olnu', õnnõst viil löüdüs. Ja olõ-õi öt õnnõ Eestimaal – mõnõ' eläse' täämbäde pääväni määndsehki Petsere-tagodsõh küläh. Näütüsest Rissõva küläh eläs innine Metkavitsa kooli oppaja Tammõlaanõ Aino.

Hüäkene külh, a kuvva-muudu saia' töösölõ poolõ kontrolljuunt, öt trehvädä' Tammõlaanõ Ainoga ja külõlda' timä mälestüisi oppaja aost Metkavitsa koolih? Eish-ränis parhilladsõl koroonaaol? Ku kuigimuudu saa-ai, sis mää-nestkimuudu õks saa. Olõ-õi innidsõ' oppaja' ainuma', kiä' parhilladsõ aoni Petsere-tagost Setomaa omast kodost pidävä' ja tah õgapäävädselt eläse'. Löüdüs ka üts päälaest jalatallani suurõ S-tähega seto – kultuuriineminõ, innine raamadukogotüütäjä Tsopatalo Helju, kiä eis' pakk vällä, öt täl aigu viländ ja ta om väega hüä meelega valms inemisi käest küüsumä ja näide mälestüisi kirja pandma. Helju kõlõst Ainolõ ja lepüti kokko trehväminõ. Kõnõlda' oll' pallõ ni edimädsele trehvämislõlõ tull' töö-nõgi perrä. Mälestüse' saiva' kirja ja omma' lehelugõjidõ iih.

Oppaja Tammõlaanõ Aino, määndsüh koolõh sa eis' olt opnu?

Ma olõ opnu Molniga alg-koolih, sis paar aastakka Metkavitsa koolih ja edesi Petsere keskkoolih.

Kuis saie sinost Metkavitsa kooli oppaja?
Oll' üts augustikuu päiv 1970.

Tammõlaanõ Aino. Eräkogo pilt

aastagal, ku mi poolõ tull' Metkavitsa kooli oppaja Belokurova (näiopõlvõnimega Variksoo) Maie. Ta kõnõli, öt taht ar' Petsere kuuli tüühü minnä', selle öt om tiidä', öt algklassi' pandas töösõst aastagast kinni. A Petsere koolih lätt tüükotus käest. Tuuaignõ Metkavitsa kooli direktri Šubini Nikolai and' soovtusõ sis Belokuroval mukka' kõnõlda'.

Sa võti' tuu tüüpakmisõ kõrraga vasta?

No ma õks mõnõ päävä mõtli. Arodi tuud asja imä ja esäga. Näil oll' väega hüä miil, öt ma saa kodo lähkoh tüüd. Ma olli külh keväjä keskkooli lõpõtanu, oppaja aamõhtist tiia-äs midägi, a tüüpakmisõ võti vasta. Mõnõ päävä pärast lät-sigi direktri jutulõ.

Kas sinno saadõti kohegi opma ka vai?

Direktri võtt' minno kõrraga jutulõ, üteli, öt sa hõste opõ', külh saat hakkama. Ma käve õks mitmit kõrdu Molniga alg-kooli oppaja Stepanenkova (näiopõlvõnimega Kitsetalo) Anna man api küüsumäh. Anna oll' umast küläst, tä and' mullõ metoodilist kirandust, ummi konsepte lukõ' ja selef, kuimuudu koolitunni läbi viia', ku mitmõ klassi latsõ' omma' üteh klassitarõh.

Ku mito klassi sis kuuh oll' ja pallõ nuid opjit oll'?

Ütehuuh olli' 2., 3. ja 4. klass. Kokko katõsa opjat. Kõik omma' täpsehe meeleh. Töösõh klas-sih olli' Piiritalo Maie ja Kesküla Toivo. Kolmandah klassih Savi Helle ja Kõivu Veera. Neländah klassih Kala Liili, Udrasõ Silvi, Kuusõ Ilme ja Võsu Liidi.

Oll' latsil kavvõndast kuuli kävvu' ja kost küllist nä käve'?

Helle ja Toivo olli' Unkavitsa latsõ', Veera ja Silvi Parkanova küläst, Liili, Ilme ja Liidi Pitalovast, Maiei oll' lähkoh kuuli kävvu'. Tä elli koolimaja mant üle suurõ tii nurmõ pääl. Tõisil oll' õks 2–3 km jalaga tulla'.

A ku kavvõst sa eis' tüühü käve'?

Molniga küläst. Üle katõ oro, kõik aig mõtsa piteh. Jalaga õks. Talvõl pümmega oll' latõrna-kõnõ käeh ja nii kävegi. Mullõ oll' külh üts tarõkõnõ ka antu, vaest paar kõrda olli sääl üüd.

Määndsit tunnõ sa latsilõ anni'?

Algklassõ oppajal tull' latsilõ anda' kõiki tunnõ, õnnõ laulmisõ jaost oll' eräle oppaja.

Olõ' hüä, kõnõla' seto ja eesti keele prukmisõst Metkavitsa koolih tuul aol.

Mukka' kõnõli' latsõ' eesti keeleh, a umavaihol vaihhõ-tunnõh porgadi' õks seto keeleh. Nä olli' pallõ aigu klassitarõh, selle öt õgal puol joosi' edesi-tagasi vinne latsõ'. Minno näide seto kiil sekä-äs ja ma üttele-es tuu pääle midägi. A ku ma eis' mõntõkõrd ütli määndsegi sõna seto keeleh, sis latsõ' kõõ naari'.

Om sul meelee edimia eisherälist Metkavitsa kooli oppajast olõhki aost?

Koolipitast om meelee, öt üts suurõp ettevalmstus käve nääripidõst. Ma sai ka Petsere raamadukogost üte väiko näütemängu, tulõ-õi inäp miildeg, kuis tuu päälkiri oll'. Jaodi osa'

latsilõ ja naksi pruumõ tegemä. Õga päiv harõdi, tei kõigilõ kostüümi' ja sis nääripidõl oll' etendüs. Kõik väega murõhti', a siski läts hõste. Rahvast oll' ka pallõ kaema tulnu – latsõvanõba' ja Truba küläst oll' hulga naisi niisama tulnu kaema. Pääle etendüst sai õgaüts nää-rivanalt paki.

Kuis kontrollõga oll' – käve kiäki su tüüd ka kontrollmah?

Pääle vahtsõaastaga vaihhõaiga kutõ direktri mu hindä mano. Edimält kitõ nääripido ettevalmstamisõ iist ja sis üteli, öt nädäli pärast tuldast mu tüüd kontrollma. Ütel pääväl tulliki' kats võõrast naistõrahvast ja tuusama Belokurova Maie ka. Nuu' võõra' olli' vindläse' haridusosakunnast, nii mullõ sis tutvustõdi, a Maie oll' näile tõlgist. Kooli rivstüse aigu direktri sis kõnõli, kuimuudu koh klas-sih läts ja kuvvamuudu sis kontrollja' rahulõ olli' jäänü' opjido tüüga tunnõh. Mu kohta üteldi lühkolt: „Molotsa, Aino!“

Kõik läts nigu hõste, kas olõ-õs mõtõht koolih edesi tüütä'?

Mõtõh küll oll', a ma tiidse, öt eesti osakund Metkavitsa koolih pandast kinni. Olõ-õs inäp latsi, kinkal kuuli tulla'. Nii sis ollgi, öt oppaja tüüd sai õnnõ üts aastak tettü. A mullõ taa tüü nakaõ otsani miildümä ja mul om hüä miil, öt olõ aastagakõsõ umast elost saanu kuulmeistri leibä maitsa'.

Metkavitsa koolih opõ' vinne ja seto latsõ' 1953.–1971. aastagal. 1968. aastagal panti kinni põhikooli jao eestikeelidsõ' klassi'. Algklassi' tüüti' viil kol' aastakka. Perämäne algklassõ oppaja oll' Molniga küläst peri Tammõlaanõ Aino, kinkalt omma' uma' edimädse' eestikeelidsõ' koolitarkusõ' saanu' katõsa seto latsõkõist. Olõ' sa tehädü taa aastagakõsõ iist Metkavitsa koolih, hüä oppaja Tammõlaanõ Aino!

Põldoja Kristi. Eräkogo pilt

Meremäe kooli direktor om Põldoja Kristi

Kuvvamuudu löüdsõ Setomaa valla ja Meremäe kooli?

Ma käve minevä sügüse Tarto Ülikoolih haridusjuhtõ täv-vendkooltusõl ja teno toolõ sai tutvast väigokõisi koolikõisi direktoridõga'. Tuust, öt määntse jovvu ja hüämeelga' nä kõik kõnõli' umast koolist, sai ma arvu, öt ka' ma' võisi' tüüko-tust Talinast kavvõbahe kaia'. Mu sõbra' anni' mullõ tiidä', öt Meremäe kooli direktori kotusõ pääle kau võistlus. Mõistusõga' võttõh om tuu arolagõ, öt naka tüühü kauma 300 km taadõ. A Setomaa paistu kotusõna väiga' huvtav ja otsusti õks kandi-diiri'. Meremäe koolih opmisõ man arvõstõdas ummi kultuuri-traditsioonõga' ja oldast projek-teh. Tuuh jaoh om väiga' hulga' ar' tett ja koolist luud kujo om hüä. Mullõ miildüs tetä' olu-lidsõ tähtsüsõga' tüüd ja ma sai arvu, öt Meremäe kuul om kotus, kohes ma tahasi' umalt puult mano panda'.

Määntse' kooli' omma' sooni' aoni' su eloh olnu'?

Mu kottalõ võit üldä' "pääst oppaja", kukki' ülikoolih ma opõ hoops keraamikat. Opmisõga' samal aol naksi juhendamma kunstitsõõrõ ja EKA lõpuh oll selge, öt oppaminõ miildüs mullõ kõgõ inäbä. Opõ kunsti- ja kunstiaoluu oppajas ja pääle lõpõtamist olõ tüüh olnu' mitmõh haridusasutusõh. Ma olõ olnu' kunstiop-paja nii Harku latsiaiah ku ka' Tabasalu ütisgümnaasiumih, oppõvedosnik Talina kunsti-koolih ja vedosnigaabi Talina säksa gümnaasiumih.

Midä huvtavva ja vaia-minevät mälehtät uma kooliaost?

Mu koolitii naas pääle 1983 Tarto 8. keskkoolih (parhillanõ Forseliusõ gümnaasium). Mullõ om kõõ miildünü' koolih kavvu' ja taadõpoolõ kaieh tulõ miilde õnnõ hüä. Mu kooliao sisse jäi' mitmõ' pöörähüse'. Ma olõ olnu' nii oktoobrilats ku ka' pioneer, a keskkooli lõpõdi jo vabah Ees-

tih. Tuu kõik tekk haridusõ saamisõ tsuut vaivalitsõs, näütüses võõrkiili ja ka' aoluku om tulnu' pärastpoolõ mano oppi'.

Määne om ettekujotus tuus aos, ku olõ Meremäe kooli vedosnik?

Tähtaolinõ tüüleping ja tüü aotlinõ iseloom võtt mõnõh mõttõh pinget maaha, a samah sääd ka' unistamisõlõ piiri'. Ma tiia, öt sisseeläminõ võtt aigu umbõs aastak ja pääle tuud võisi' hinnäst vedosnigana kindlalt tundma naada'. Tuupe-räst om loogilinõ edesi minnä' innidse vedosniga tüüga', tohi-i võtta' tävveste vahtsõt tsihti. Samah tuu tähendä-äi, öt ma jätä vällä ütlemäldä', ku ma näe, öt midägi' võisi' tetä' parebahe. Ma tahasi olla' sääne koolidirektor, kiä tiid kõgõst kõkkõ. Koolivedosnik piat olõma hüä ütehuuhmängjä ja kommunikatsioon koolitüütä-jidõ, opilaisi, latsivanõbidõ ja huvigruppõ vaihol piat toimõn-dama ladusalt.

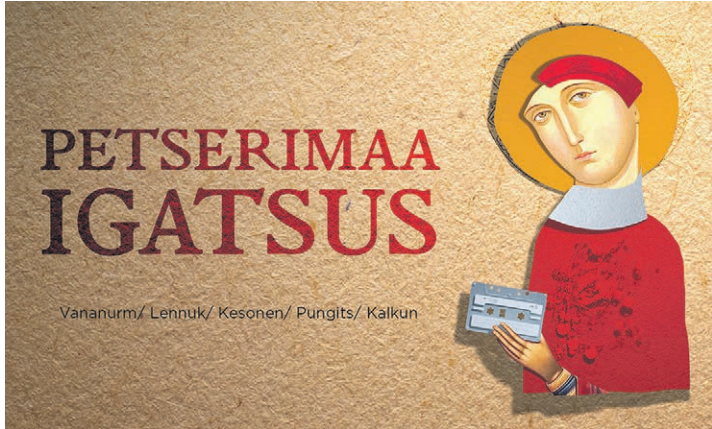
Kuvvamuudu olõ kohanõnu' kavvõndõst opmisõga'?

Ma olli kats aastakka eräsektorih ja öt sääl tüü võimald, sis olligi' sagõhhõhe kodokontori-h. Tuuperäst olõki-is minevä keväjä kavvõndõst opmisõlõ minek mu jaost keerolinõ, kuki' ma tundõs puudust õkva suht-lõmisõst ja peris inemisist.

Midä ütlet opilaisilõ, ku kooli' tetäs vallalõ kontaktoppõlõ?

Nii oppaja' ku ka' opilasõ' omma' kavvõndõst opmisõst väsinü' ja ma looda väiga', öt pääle koolivaheaidu õnnahas meil vannamuudu opminõ. Mul om kahõ opilaisist, kinkõ kooliao sisse jätt taud elost aost vafo. Kuul om haridusasutus, a väiga' suurõ jao tuust võtva' hindä alal sõbra' ja ütidsõ tege-misõ'. Tunnõmi' hüvvämiilt keväjäst ja püsümi' terve', öt mi saasi' perräjäänü' kooliaas-tagä ütidselt kuuh olla'!

Küsse **KAUKSI ÜLLE**.

„Petserimaa igätsüs“

- Lavastaja: Kesoneni Helena
- Mängvä: Siim Angerpikk, Jekaterina Moskalenko, Lauhi Otsar, Agur Seim
- Kunstnik: Triinu Pungits
- Helülinõ kujondus: Mari Kalkun
- Valguskunstnik: Enor Niinemägi
- Etendüse': 31. juuli, 5., 6., 7., 12., 13., 14., 19., 20., 21. august 2021
- Odavabalt saat piledi osta' Setomaa Muusiumidõst ja Verska turismiinfost – pilet mass 15 €.
- Piledi' omma' müügih ka' www.fienta.ee.

Suvinõ seto igätsüsdraama kontrolljoonõ veereh Saatserinna küläh!

Kesoneni Helena lavastõt „Petserimaa igätsüse“ om Setomaa kiränigu ja aokiränigu Vananurmõ Ilmari samanime-litsõ näüdendi põhal kokko säädnu' Lennugi Urmas /Rak-vere Tiatri).

Vananurmõ töömõli juh-tunu' näüdendi pääteema om piireülene armastus vai tõi-sildõ üldeh kontrolljoonõülene armastus.

Katõ noorõ hõõhkav armas-tus, Pauli ja Valli lugu. Paul om nuur ja luutust andva aokirä-nik, kinkõlõ nakas miildümmä Petsere näio Valli. Tuu om mit-

mõkõrdsõlt keelet armastus. Noorõ olõ-õi säädüse silmih vaba' ja vallalitsõ, a säädüsest rassõbalt lahutas näid kontroll-juun, mia sais näide vaihhõl ku sain.

Kontrolljuun lahutas vanõba' latsist, kisk armastaja' töö-nõ-töösõ külest ja jätt inemisõ' ilma umast kodost.

Kõrvotsidõ Pauli ja Valli luuga' juusk Setomaa poolta-misõ lugu. Lavastust mängtäs erilitsõ aoluuga' maalilitsõh Setomaa küläh Saatserinnah.

Edimäne ettemäng om 31.07.2021.

Võrumaa Arenduskeskus

Naase' pidol.

Seto Käsitüü Kogo pilt

Käsitüülisõ' uutva' veiga jo' lämmind aigu ja taudi taganõmist

Seto Käsitüü Kogo om ello kutsutu tuuperäst, õt hoita' alalõ ja kanda' edesi seto käsitüü tiidmisi ja mõistmisi. Aasta-aastagalt olõmi erisagamatsi töid ja tegemisi tennü', miä' ommava' avitanu' uuri', üles märki' ja eloh hoita' vanaaolisi tegemisi. Timahava suvõstki ommava' tsihi' säetü.

KALA INGRIT
Seto Käsitüü Kogo vedosnik

Mai

Seto värmiline pits olõssigi vaest jäänü' naisi päälningu viirde ja muuseumihe imehtlemisõst, ku 28 aastakka tagasi naatu-s kõrraldama seto pitsi päivi. Pitsipäävä' ommava' toonu' seto pitsi talotarrõ ja õgapääva röividõ mano. Pitsipäävä' tulõva' ka timahava mai-kuuh Verskah. Oodami 4. mai hummogust konkursilõ „Pido-pits“ erisagamatsi valgõ, värmilitsõ ja pulgakõistõga koetu piloga ilosast tettü asju ja röivit. Ku taud õks lupa, sis saa tuud kraami kaia' vällänäütusel Verska Kultuurimajah. Kiä saa-i Verskahe tulla', tuu saa ilosit töid nätä' internetih. Säemi sinnä' üles kõik pildi' töiest ja teemi ka kats pitsiopust. Paremba' pitsimeistri'

saava' ka preemia, miä hõigatas vällä 28. mail. Kõgõ tuu kotsilõ saa rohkõmba tiidüst FB: Seto Käsitüü Kogo.

Juuni

13.–15. juunil tulõva' Satserinna nulka Litvina küllä Kriisa tallo kokko seto käsitüüst huvtõtu naase' üle Eestimaa. Verska Kirävüü käsitüülisõ' oppasõ' nuilõ seto juurist ja seto asjust huvtõt laagrilistõlõ pilotamist, lavvakõistõga vüü kudamist ni päävüü ku kirivüü valmstamist. Laagrih opatas lina sugimist, kossa tegemist ja muid vanaaolitsi töid. Tüühü pandas ka kato' peepele'. Ödagu pääle tüüd õks laulami ja tandsimi kah.

Juuli

10.–11. juulil tetäs Setomaal õgasagamatsõ' talo', meistri tüütärõ' ja müügikotusõ' vallalõ.

Nii Setomaa ku ka üle Eestimaa inemisi oodõtas käsitüüd opma, kaema, ostma. Kokko om tuul pääval vallalõ 24 kotust: om talotarõsit, muuseumi maio, söögikotusit, koh paktas ka käsitüüd, meistri-kodasit ja käsitüü müügikotusit. Kaemisi ja tegemisi jakkus latsilõ, naisilõ ja miihile. Kedä huvtasõ' tiraniku', sis nuil päivil om mitmõh kotusõh vällä-näütusest säetü erisagamatsi vanno ja vahtsõmbit ilorätte ja kässi pühkmisest tettü rätte. Kümäh om meeste käsitüü aastak ja kodotalo käsitüüpäaväl saa kimmähe tiidmisi, kuis tüütäse' sepp Raivo, hõpõsepp Evar, tõrvaajaja Ain, seebikiitjä Silver, lastulüüjä Ahto ja keraamik Meelis. Lisast viil mitmõl puul taloh näütäse' peremehe', kuis nä' vanaaolisi töid tegevä':

Kalendrihe:

- 7. mai – seto pitsi päivi alostus
- 28. mai – seto pitsi päivi lõpõtus
- 13.–16. juuni – III seto käsitüülaagri Kriisa taloh
- 10.–11. juuli – kodotalo käsitüü päävä'

saa tetä' tsirgumaio, praavitada' kergokõist, tetä' kõivo-vihtu ja muid puutõid. Käsitüütalodõ vallalistõ ussi pääväl jää-i kimmähe kiäki söömälä, selle õt õgal puul õks pernaase' kostitasõ' umatettü kraamiga. Kiä taht seto röividõ kotsilõ inämbä tiidmist, sis tuud mõistmist jaetas nail päivil kah, eiski saa üttele-tõist üteh osta'.

August

Kuningriigipääväl om õga aastak tõistõ meistridõ man sorditu ka kuninga näpotüümeistri ja mõnõl aastagal ka puutüümiis. Timahava Lobotkah saa näpotüümeistri tuu, kiä koda kõkõ ilosamba seto muudu kalt-suvaiba. Mustri' ja värmi' saa valli' õgaüts eis', a pikkust piäsi' olõma 1,8–2,5 meetri jago. Ku naase' piät vaiba kudama kotoh valms, sis miihi puutüümeistri' nakasõ' tüüle kotusõ pääl.

Tahami õks pakku' teelee suvõ joosul hulga silmäillo näpotüüst ja loodami, õt kõik lehelugõja' löüdvä' hinele midägi meeleperrä müügilette päält. Näpotüülistõlõ nobõhit näppõ ja miihilõ kimmäst kodotalo käsitüüd!

Pasha, lihavõõtõlavva võimalik kuninganna

LUIGASÕ INARA
MTÜ Seto Küük

Söögikultuur om tuu, määntsit süüke mi umast piäme ja määntsit piäme võoras. Mõni süük om õkvallt niipallõ tõistmuudu, õt süä süvväki lupa-i. No näütüses ku mi mõtlõ rootslaistõ hapukala pääle, sis nuu', kiä' ommava' toda süüke maitsnu', tõisil süvvä' õi soovita'. Nii vaest om jälki tõistõ rahvidõga – ku pakku' näile verivorsti vai hapukapstit, sis vaest mõnõ maa inemisõ' ka säänest süüke suu sissegi võtta' taha-i. Mõni süük om jäl niipallõ süämelähkokõnõ, õt võit piäaigu umast pitä'. Sääne om näütüses perüs umast saama naanu pasha. Süük, midä risti-rahvas tege õnnõ üte kõrra aastah, suurõ paastu lõpuh, Kristusõ ülestõusmisõ pühäl.

Söögitegemisõ aoluu raamatih om üles märgit, õt Kristusõ ülestõusmisõpühädest om piimäsüüke tettü jo väega ammüstõst aigust pääle. Ka kohopiimäsüüke, a säändse kokkopressidü kohopiimäst söögi nigu pasha, tegemist om alostõt 18. saandist. Sis naeti pasha sisse pandma kuurt, munnõ, tsukrut, võidu.

Midä aig edesi, tuud rohkõmb naksiva' pernaase' taa söögiga „mängma“ ja pasha sisse pandma pähkmit, rosinit, apelsinikuuri jne.

Lihavõõtõpühäl pashat oodõti lavva pääle, selle õt

lõppi pikk paast ja no' sai jälki voolu ka makõmbit süüke süvvä'. Saa-i saladä', õt pasha, ku tä om viil ka ar' ilostõt, om lavva pääl hüä silmäle kaia'.

Mille om pashalõ säänestmuudu vorm antu? Alt laemb ja ülevältpuult kitsamb? Arvatas, õt taa tulõtas miilde mäke, koh Jeesus Kristus risti pääle lüüdi. Kombõ järgi om pasha vormi seeh tähe' XB, mis tähendäse' – Hristos Voskresje (Kristus on üles tõusnud). Nii teeväki' sääntse vormi sisse pashat nuu', kel sääne vorm om murõhtõt. Ku sul olõ-i säänest vormi viil murõhtõt, sis jätku-i pashat tegemälä. Võit võtta' mõnõ anoma, kohe saat kohopiimamassi ilosahe sisse säädü', vai võta' kohvifiltre ja panõ' sinnä' pasha nõrguma. Järgmitsel pääväl saat õks pasha, minkalõ saat viil illo mano panda', rõõmulitsõlt värmidü munnõga lavva pääle säädä'.

Pasha tegemisõ oppuisi om väega pallõ. Tetäs külmä pashat, koh võetas sääntse' söögi algainõ', midä olõ-i vaia kuumutada'. Ku võtat jo muna' kampa, om paslik pashat ka kuumast aia', sis võit kimmäs olla', õt kõtutõbi sinno kätte saa-i.

Ku tahat olla' pühä aigo väega kombõlinõ, lõika' kõgõ päälmine osa ja paku' tuu tükki lavva takah istvalõ inemisõlõ, kas maja peremehele vai pernaaselõ, a kõgõ vanõmbalõ olijalõ.

Iloist ülestõusmisõpühä!

Pasha

Üts prostambit, a hüä maigoga või olla' timahava hõste parhillsatõ elo perrä säet sääne pasha:

Sul om vaia:

- 800 g rasvast kohopiimä
- 150 g tsukrut
- 180 g võidu
- 100 g rosinit
- 3 spl konjakit
- 0,5 spl tõrkatõt apelsinikuurt
- väidseotsakõsõga kardemoni

Toomõ lti eräkogo pilt

Tii' niimuudu:

Mõsõ' rosina' lämmä viiga ja panõ' kõrrast tahenõma, vala' pääle konjak ja lasõ' saistuda' tund aigo. Tuul aol hõõru' läbi sõgla kohopiim ja tarõlämmi või, panõ' mano tsukru, tõrkatõt apelsinikuur ja kardemon ni lüü' kõik vatulõ. Ku sul om sääne kõögiriist nigu mikser, saat vaivalda taa tüü ar' tetä'. Edesi panõ' mano rosina' ja sekä' hillõkõisi segi. Panõ' kohopiimamass kõik vormi vai kaussi ja vii' külmä kätte. Ku plaanih om hummõn süvvä', sis tii' pasha jo täämpä valmis. Retsept om üles kiroto' raamatust „Õigõusu perenaase kalendri“, 2018. aasta. Võit anda' meele kõigilõ tiidä', määne pasha sul valmist sai. Tii' pilte ja panõ' muudsahe näoraamatuhe üles.

Kasvukõstõst tett lõkkõsupp – Hinniala seljanka.

Malkovi Pille pilt

MALKOVI PILLE
MTÜ Seto Küük tegevjuht

Mittetulunduslik ühing Seto Küük om aastagast 2017, ku alostõdi kuuhtegemisõga', hulga erinevi tegemisi ja üritüisi kõrraldanu'. Tuu aoga' omma' pallõ' panustanu' ühingu juhtmisõga' ja kokkolepit iihmärke elloviimisõga'. Teno Pärnoja Üllele, Orehova Irinalõ, Siilbeki Mailisõlõ, Luigasõ Inaralõ ja Kauri Ullalõ om ühing täpselt sääne, määne tä täämbä om. MTÜ väärtüstäs

seto söögi traditsioonõ ja alalõhoitmist. Tett om hulga ja iihmärgi' omma' suurõ'. Sool aastagal om mano tulnu' kol' vahtsõt liigõht ja parhilla' om MTÜh 27 osalist.

Võti ühingu juhtmisõ tiatõpulga veebruarih hindä kanda', õt jakada' ütehkuuh säet iihmärke elloviimist. Om üritüisi kõrraldamist, kooltuusi läbiviimist, kohvikidõpäävä kõrraldamist ja hulga tegemisi viil. Umalt puult soovi mano panda' ühingu tegevüistõ üte tähtsää pääväkõrralitsõ teema. Väiga' tähtsää om keskkunda hoitva

olõk ja tuust tulõnõvalt söögi kasvataminõ ja kasutaminõ. Ma pia tähtsäs ka' läbi söögi ter-vüse hoitmist. Jo Hippokrates üteli, õt kõgõ parebat api saat söögist!

Minevaastagatsõl taudi olukõrraga' aol oll Seto kostipäiv. Sool aastagal jääs õnnõ luuta', õt mi olõ tuuga' kohanõnu' ja mi saa olla' augustikuuh pallodõ söögireise ja külälisi tsihtkotusõs. Seto kostipääväl om sool aastagal registree-rit 24 kodokohvkupidäjäät. A ku mitmõ' tegevä' 14.–15. augustil uma' ilosa' talo', kohvigu' ja

kodoussõ' vallalõ, saami suvõl eis' nätä'.

Märdsih maaselitsa nädälil saa-as olla' üttegi' inne kokkolepitüt kokkosaamist. Hüä' mõttö' kokko kogot ja mi tei tuu asõmal hoops kats pliini-küdsämisõ oppõvideot. Rieka ja Inara kats eismuudu pliini-küdsämisõ videot om hulga kõrdõkaet, jääs luuta', õt ka' pallõ' omma' nuidõ perrä eis' pliine küdsäni'.

Kõkkõ sood ja viil pal-lõl huvtavva saa kaia' valmis saanu' vahtsõlt kodolehelt www.setokyyk.ee.

Petsereh eläs Setomaa kõõ vanõmb miiss

RAUDOJA AHTO

Minevä kuu edeotsah saiõ 105-aastagatsõst Kiiviku Vassili. Petšorskaja Pravda kirotas, õt soo miis om Pihkva oblasti kõõ vanõmb ineminõ. Arvada', õt ka Setomaaal sündünüist kõõ vanõmb ineminõ, kiä om viil eloh.

Rahvuse perrä om Kiivik vindlane, a kõnõlõs väiga hõste eesti kiilt. Selle õt om opnu eesti koolih, tiinnü Eesti sõaväeh ja eläniõ õks Eesti Vabariigih. Mul om õnnõ olnu ka timäga kokko saia', kostmah kävvü'. Tuust, minkast mi olõ kõnõlõnu, proomi siih veedkese kirja panda'.

Kiiviku Vassili om sündünü märtsi edimätsil päivil (sõaväepileti pääl om õt 4.03, a vindläse' kirotasõ' aoleheh õt 3.03) 1916. aastagal Verska takah Suurõ-Kuuliska küläh. Uma väärmime saamisõst om tä kõnõlõnu nii, õt ku Kuuliskahe 1921. aastagal joudsõ nimepandja, sõs sääll elli timä esä ja ka esä kats velja ummi perriga. Üts veli võtsõ nimest Sapa-gov, tõnõ Perschatkin, a timä esä Kiiwik. Ja tuuga om põn-

Kiiviku Vassili. Raudoja Ahto kogo pilt

Verskah talumuuseumi kogo-dõh ommõ ka Kiiviku Vassili sõaväepilet. Kõõ põnovamb om tuu, õt ku kavvast olti Eesti sõaväeh reservi määrät – timä teenstüs reservih lõpi 31.12.1971.

nõv lugu – mille nii. Ku esä ol' nuur, sõs miidü tälle keväjidõ jõõ veereh niidü pääl kiivitajit takah aia' ja nuu' rüükse' „kii-vik-kiivik“, a poiskõnõ niisamatõ takah „kii-vik-kiivik“. Ku nimepandja küsse, mis nime mi sullõ panõ, ol' miis vasa-tanu, õt külä om mullõ jo nime ar' pandnu – Kiivik.

Tuuh küläh sai Vassili ellä' uma edimätsõ 10 eloaastakka ja kävvü' ka 4 klassi koolih. Näide perrel juhtu suur õnnõ-tus: maja palli maaha ja nä pidi' säält ar' kolima. Nuur Vassili panti karja Hanikasõ küllä, eestläisi mano. Tull' ellä' sõsara man, ehtedi maja Petsere lähkohe ja piä tull' tsural naada' ka aigu tiinnmä sõaväeh.

Sõaväkke vöödõti 7. jalaväe-rügemendi mano ratsaväela-sõst ja aigu nakaš tiinnmä Tartoh ja suvõl Verskah. Verskah tiinnisõ kottalõ om tä kõnõlõnu, õt süük olõvat siih kehvä olnu, õnnõ kapstasupp ja kõrvalõ anti hapupiimä, a leibä ol' viländ. Tartoh ol' süük õks paremb. Ja ku Tartost tulti, võtsõ tuu aigu hobõstõga kolm päivä. Hummogu tull' varra üles tulla', hobõsõ' süütä' ni polügoni päälle välläoppõlõ sõita'. Ku tagasi jouti, sõs mõsti järveh hobõsõ' ja päält tuud saiõ ka hinnäst järveh ar' mõskõ'. Õdagu ol' rivistüs, mængse orkestri, soldati' laulsõ' „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“. Ja kõrraga tulõva' vanal mehel miilde sõna', kuis inäp ku 80 aastakka tagasi laulõti.

Timä tiinnisõ aigu panti 1937.

aastaga oktoobrih püstü Irbos-kah vabadussõa ausammas. Ka tuust om tä kõnõlõnu, kuis ülemb Laidoner sääll tuu man kõnõlõ pidi ja ildamba vindläse' tuu pamatnigu kohegi ar' veie'.

Sõaai ja päält sõta ol' elo keerolinõ. Tull' pitä' mitmit aamõtit – Petsereh, Talnah, Kundah ja sõaai eiski kõrra Patareih kinni istu'. Õks jäi tä kodokanti Petserehe ja sääll eläs täämpätsõ pääväni.

Lisast toolõ, õt Vassili esä elli 90 aastaga vanutsõst ja veli 97-aastagatsõst, om pallõ eloaastakkõ mano andnu tuu, õt mehele meelüs väläh seh-kendä'. Timmä tiidvā' kohalik' ka ku miist, kiä kasvatas häitsmit ja om mõõnõ gladioolõ Petsere turu pääl. Ka mu hõimlasõ' om kõnõlõnu', õt ku keväjä ol' koolih lillikõisi vaia, sõs ol' tiidä', kinka värehti taadõ tulõ minnä' otsma. Ja tõõsõst huvist om olnu kallo püüdminõ. Ütel-däs jo niimuudu, õt õga kalal olt päävä iist and Jummal üte päävä mano. Paistus, õt Vassililõ om tä tuu iist eiski mitu päävä mano andnu.

Looda, õt ku taud perrä and, saami viil kokko! Pallõ õnnõ ja kimmäst tervüst!

MEIL OM TEELE PALVÕ'

Setomaa om hüä kommõh tähistä' tsässona man uma külä päivä vai suurõmbat pühhä. Nii om Mikidämäl toomapäiv, Laossinah väiko-maapäiv jne. Õgal aastagal 28. augustil korjus hulga setosit Petserihe kloostri mano, õt olla' sääll kuu hõistõga pühäl maapäpäväl. Elo om no' nii lännü, õt Petserihe minnä' saa-ai ja tuuperäst saa-ai tähistä' ka Jumalasünnütäjä uinumisõ päivä.

Timahavva pallõ mi kõiki 28. augustil Mikidämäele tsässona mano, koh piäme maapäpäivä. Õt taa mi jaos tähtis päiv saasi' ilolinõ olõma, om meil teile suur palvõ'.

Hüä' Setomaa inemisõ! Pankõ' timahavva keväjä kasuma ummi aiduhe, pindridõ päälle vai lillikastõ sisse õgasugumatsi lille ni kasvatagõ' näid armu ja hüä sõnaga. Ku häitsme' suvõ lõpuh umma illo ilmaga jagasõ', korakõ' häitsme' kokko ja toogõ' 27. augustil Mikidämäele tsässona mano. Sääme' ütehkuuh ilosa häitsmetii katõ tsässona vaihhõlõ ja piäme' rahuga maapäpäivä.

Kiä taht taa aša mano midägi küüsüdä', või helstä' Kase Piretilõ telefonil 514 0806.

Naistöklubi Mixina,
maapäpäivä kõrraldaja Mikidämäl

SÜNNÜPÄÄVÄ' MAIKUUH

Kambrimäe Evi – 60

30. aprill
Meremäe Kooli
oppaja

Sepamäe Kadi-Mai – 31

1. mai
Hõpõhõimu
leelotaja

Hõrna Rieka – 58

3. mai
Taarka Tarõ pernaane,
Mokornulga koori
leelonaane,
Seto Kongressi
Vanõmbidõ Kogo liigõh

Palmre Väino – 75

4. mai
Põlva Seto Seldsi
pillimiis

Jänesmäe Raivo – 54

4. mai
seto sepp

Linnasmäe Tõnu – 62

5. mai
sorrõseto

Laaneotsa Rein – 80

6. mai
tehniatiidlane

Annisti Aet – 48

6. mai
etnoloog

Valgu Heiki – 62

7. mai
arheoloog

Grünbergi Maria – 18

8. mai
Kullakõsõ leelo- ja pillitürik

Kahuski Niilo – 31

9. mai
ObiNizza pääkokk

Tuliku Ülo – 64

11. mai
poliitigamiis

Parktali Tiina – 66

14. mai
Siidisõsarõ leelonaane

Rumbi Sirje – 52

14. mai
kunstnik

Toomvapi Ave-Ly – 49

15. mai
Ilolanga leelonaane

Granova Elvi – 61

17. mai
Petsere 2. Keskkooli
innine tüütäjä

Kunnusõ Andres – 64

20. mai
meistriimiis

Ivaste Lilia – 73

21. mai
Meremäe-Obinitsa
naiskoori laulja

Liiva Kati – 36

21. mai
Mokornulga koori
leelonaane

Anipai Vello – 74

22. mai
sootska

Jugomägi Liilia – 56

26. mai
Ilolisõ leelonaane

Kooseri Kaja – 52

26. mai
Hõpõhelme' ja Meremäe
mehe' leelotaja,
Meremäe-Obinitsa
naiskoori laulja

Jürisoni Margret – 27

27. mai
Kiiora ja Ilolanga
leelo- ja pillitürik

Niilo Tiit – 59

30. mai
Nopri talo peremiis

Mõttusõ Mirjam – 35

30. mai
aokiränik

Jürisoni Anneli – 52

31. mai
Ilolanga leelonaane

Setomaa Vallavalitsus

suuv õnnõ:

Helju Laur	95
Maria Hagu	93
Peeter Morel	93
Tatjana Tihanova	91
Maria Tuusa	91
Eltvira Labe	90

Natalja Urgard	89
Anne Lass	89
Vilja Karavin	89
Oskar Linnok	89
Vladimir Žuravljov	88
Olga Kiho	88
Ivan Kalamees	87
Paul Alamäe	86
Ilmar Vahermets	86
Eeva Peebo	84
Leili Sadonskaja	83
Rein Tikkop	81
Vaike Hirv	80
Maie Rumask	79
Iia Lukk	79
Helgi Tammear	79
Niina Reha	78
Volli Puuselg	77
Koidu Toimla	77
Pjotr Korotkov	77
Helgi Teresk	77
Valentina Sikk	76
Linda Aasmaa	76
Maia Kuusing	75
Aleksandr Dorožkin	75
Tamara Bednyakova	75
Voldemar Järveküla	74
Aleksandr Morozov	74
Aleksandra Kirotar	74
Lilia Ivaste	73
Jan Vaidla	72
Valentina Frolova	72
Nikolai Burlakov	72
Väino Kevvai	72
Helve Toomemägi	72
Aino Männik	72
Kaja Kants	71
Loreida Ujamägi	71
Leida Lahe	71
Maivi Nurm	71
Niina Tsetshladze	70
Ülo Kaup	70

**Õnnitlõmi
tillokõist
vallakodanikku!**

ANNIKA HEIMAR

Leinämi

† Aivo Kannel	† Matrena Vihtla
† Helmut Laan	† Vello Karpson
† Leida Saaremets	† Helve Lumpre
† Villu Udras	† Andres Vahtramägi

**Sootska Torm-Kriisi Piret
perrega'**

Võta' vasta mi kaastunnõh
su kalli esä kaotusõh.
Jumalaperi hing.

**Seto Kuningriigi
kroonikogo**

MEREMÄE KUUL HÕIKAS VÄLLÄ FOTOVÕISTLUSÕ

**SETOMAA KÕGÕ
ILOSAMB
LIHAVÕÕTÕMUNA**

Tiidmisõst:
* Osalõda' saava' Setomaa kuulõ opilasõ'.
* Tii' muna eis' ilosast ni sää' ilosahe pildi jaost vällä.
* Pildi pääl piat olõma ka määnegi seto sümbol, mustri vai midä muud säänest.
* Kiroda' mano: uma nimi, tüü nimi, vanus, kuul.
* Üts lats või saata' 1–3 pilti.
* Saatmisõ perämäne tähtaig om 2. mai õdagu kell 18.

SAADA' PILT MEILIAADRESSILÕ: P2IVI.KAHUSK@GMAIL.COM.
MANO SAAT KÜÜSSÜ' TEL 5354 9451